

A — Teisingumo Teismo raida ir veikla 2007 m.

Parengė Teisingumo Teismo pirmininkas Vassilios Skouris

Šioje metinio pranešimo dalyje pateikiama bendra 2007 m. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo veiklos apžvalga. Pirma, tai informacija apie Teisingumo Teismo raidą šiais metais pabrėžiant institucinius pokyčius, turėjusius įtakos jo veiklai, bei jo vidaus organizavimo ir darbo metodų pasikeitimus (1 skyrius). Antra, pateikiama institucijos darbo krūvio ir vidutinės proceso trukmės statistikos duomenų analizė (2 skyrius). Trečia, kaip ir kiekvienais metais, joje pateikiamos pagal sritis suskirstytos pagrindinės teismo praktikos tendencijos (3 skyrius).

1. 2007 m. Teisingumo Teismo institucinė raida labiausiai įsimintina tuo, kad užbaigtas teisės aktų leidybos procesas, skirtas įtvirtinti prejudicinių sprendimų priėmimo skubos tvarka procedūrą, kuri leistų greitai ir tinkamai išnagrinėti prejudicinius klausimus, susijusius su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve.

Konkrečiai kalbant, 2007 m. gruodžio 20 d. Taryba priėmė sprendimą dėl Teisingumo Teismo statuto ir procedūros reglamento pakeitimų, siekdama įtvirtinti prejudicinių sprendimų priėmimo skubos tvarka procedūrą. Tai yra naujos rūšies prejudicinių sprendimų priėmimo procedūra, kuri įtvirtinta nagrinėti bylas, šiuo metu priskirtinas EB sutarties IV antraštinei daliai (vizų, prieglobsčio, imigracijos ir kitos su laisvu asmenų judėjimu susijusios politikos sritys) ir Europos Sąjungos VI antraštinei daliai (Policijos ir teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose nuostatos). Nustatęs, kad procedūros, įskaitant Procedūros reglamento 104a straipsnyje numatytą pagreitintą procedūrą, negali užtikrinti pakankamai greito tokios kategorijos bylų nagrinėjimo, Teisingumo Teismas pasiūlė įtvirtinti šią naują procedūrą siekdamas gauti įgaliojimus šias bylas nagrinėti per ypač trumpus terminus ir neuždelsiant kitų Teisingumo Teisme nagrinėjamų bylų.

Statuto ir Procedūros reglamento pakeitimai įsigalios 2008 m. pirmąjį ketvirtį. Pagrindiniai prejudicinių sprendimų priėmimo skubos tvarka procedūros požymiai yra jos skirtumai nuo įprastos ir pagreitinotos procedūrų. Pirma, rašytinė proceso dalis apsiriboja vien pagrindinės bylos šalimis, valstybe nare, kurios teismas pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Europos Komisija ir kitomis institucijomis, jei yra ginčijamas jų priimtas teisės aktas. Visi Statuto 23 straipsnyje išvardytieji suinteresuotieji asmenys galės dalyvauti žodinėje proceso dalyje ir pareikšti savo poziciją dėl pateiktų rašytinių pastabų. Antra, bylos, kurioms taikoma ši skubos procedūra, nuo jų gavimo Teisingumo Teisme bus patikėtos šiuo tikslu specialiai paskirtai penkių teisėjų kolegijai. Galiausiai šių bylų procedūra vyks naudojant elektronines ryšio priemones, nes naujos Procedūros reglamento nuostatos numato galimybę procesinius dokumentus gauti ir įteikti faksu ar elektroniniu paštu.

2. 2007 m. Teisingumo Teismo teisminės veiklos statistika, palyginti su praėjusiais metais, akivaizdžiai pagerėjo. Ypač svarbu pažymėti, kad ketvirtus metus iš eilės trumpėjo proceso Teisingumo Teisme trukmė ir kad, palyginti su 2006 m., apytiksliai 10 % padaugėjo baigtų bylų skaičius.

Taigi 2007 m. Teisingumo Teismas baigė 551 bylą, palyginti su 2006 m. baigtomis 503 bylomis (grynasis skaičius, atsižvelgiant į sujungtas bylas). Šiose bylose priimti

379 sprendimai ir 172 nutartys. Pažymėtina, jog priimtų sprendimų ir nutarčių skaičius yra daug didesnis nei priimtųjų 2006 m. (351 sprendimas ir 151 nutartis).

Teisingumo Teisme buvo iškelta 580 naujų bylų, o tai yra pats didžiausias skaičius Teisingumo Teismo istorijoje¹ bei 8 % daugiau, palyginti su 2006 m. gautomis bylomis, ir 22,3 % daugiau, palyginti su 2005 m. gautomis bylomis. Tačiau 2007 m. pabaigoje nagrinėjamų bylų skaičius nebuvo labai padidėjęs (741 byla, bendrasis skaičius), palyginti su 2006 m. pabaigoje nagrinėjamų bylų likučiu (731 byla, bendrasis skaičius).

Taip pat iš 2007 m. Teisingumo Teismo teisminės veiklos statistikos matyti, kad nuo 2004 m. nuolatos trumpėja proceso trukmė. Prašymų priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjimo trukmė buvo 19,3 mėn., nors 2006 m. ji siekė 19,8 mėn., o 2005 m. – 20,4 mėnesio. Iš tikrųjų, kaip ir 2006 m., iš lyginamosios analizės matyti, kad nuo 1995 m. trumpiausia vidutinė bylų dėl prašymų priimti prejudicinius sprendimus nagrinėjimo trukmė buvo 2007 metais. Vidutinė tiesioginių ieškinių ir apeliacinių skundų nagrinėjimo trukmė buvo atitinkamai 18,2 mėn. ir 17,8 mėn. (2006 m. – 20 mėn. ir 17,8 mėn.).

Per praėjusius metus Teisingumo Teismas naudojo įvairias turimas priemones tam tikrų bylų nagrinėjimui pagreitinoti (nagrinėjimas pirmenybės tvarka, pagreitinta procedūra, supaprastinta procedūra ir galimybė priimti sprendimą be generalinio advokato išvados). Taikyti pagreitintą procedūrą prašyta 8 bylose, tačiau nebuvo įvykdytos pagal Procedūros reglamentą reikalaujamos ypatingos skubos sąlygos. Remiantis 2004 m. susiklosčiusia praktika, prašymai taikyti pagreitintą procedūrą patenkinami arba atmetami motyvuota Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi. Beje, nagrinėjimas pirmenybės tvarka buvo suteiktas 5 byloms.

Be to, atsakydamas į tam tikrus prašymuose priimti prejudicinį sprendimą pateiktus klausimus, Teisingumo Teismas ir toliau taikė Procedūros reglamento 104 straipsnio 3 dalyje numatytą supaprastintą procedūrą. Remiantis šia nuostata buvo priimta 18 nutarčių, kuriomis užbaigtos bylos.

Galiausiai Teisingumo Teismas daug dažniau naudojos Statuto 20 straipsnyje numatyta galimybe priimti sprendimą be generalinio advokato išvados, jeigu byloje neiškilo naujas teisės klausimas. Paminėtina, kad apytiksliai 43 % iš 2007 m. paskelbtų sprendimų buvo priimti be generalinio advokato išvados (2006 m. – 33 %).

Dėl bylų paskirstymo skirtingų sudėčių Teisingumo Teismui atkreiptinas dėmesys į tai, kad Teisingumo Teismo didžioji kolegija išnagrinėjo apytiksliai 11 %, penkių teisėjų kolegijos – beveik 55 %, o trijų teisėjų kolegijos – apytiksliai 33 % 2007 m. baigtų bylų. Pripažintina, jog didžiosios kolegijos išnagrinėtų bylų skaičius, palyginti su praėjusiais metais, išliko beveik tas pats, šiek tiek sumažėjo bylų, kurias išnagrinėjo penkių teisėjų kolegijos, skaičius (2006 m. – 63 %) ir padaugėjo trijų teisėjų kolegijų išnagrinėtų bylų skaičius (2006 m. – 24 %). Iš tiesų bylų paskirstymas skirtingų sudėčių Teisingumo Teismui yra beveik toks pats kaip ir 2005 metais.

¹ Išskyrus 1979 m., kuriais buvo gautos 1 324 bylos. Vis dėlto šis išimtinai didelis skaičius paaiškinamas tuo, kad buvo pareikšta labai daug tų patį dalyką turinčių ieškinių dėl panaikinimo.

Dėl kitų su 2007 teisiniais metais susijusių statistikos duomenų skaitytojai patariama žiūrėti šio skyriaus C punktą.

3. Šiame skyriuje pateikiamos pagrindinės teismo praktikos tendencijos, suskirstytos pagal šias sritis:

konstituciniai arba instituciniai klausimai; Europos Sąjungos pilietybė; laisvas prekių judėjimas; laisvas asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas; vizos, prieglobstis ir imigracija; konkurencijos normos; mokesčiai; teisės aktų derinimas ir suderinti teisės aktai; prekių ženklai; ekonominė ir pinigų politika; socialinė politika; aplinka; teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose; policijos ir teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose bei kova su terorizmu. Vis dėlto pažymėtina, kad dažnai pagal pagrindinį jame iškeliama klausimą atitinkamai sričiai priskirtame sprendime taip pat nagrinėjami ir su kita sritimi susiję labai svarbūs klausimai.

Konstituciniai arba instituciniai klausimai

Atsižvelgiant į plačią konstitucinei arba institucinei problematikai priskiriamų klausimų apimtį, nenuostabu, kad toliau bus nurodyti sprendimai, priimti dėl labai skirtingų klausimų.

Nors Teisingumo Teismas savo ankstesnėje praktikoje buvo plačiai išnagrinėjęs tinkamo teisinio pagrindo nustatymo Bendrijos teisės aktui priimti problemą, vis dėlto ji išlieka jam pateiktuose nagrinėti ginčuose.

Byloje, kurioje 2007 m. spalio 23 d. buvo priimtas sprendimas (*Komisija prieš Tarybą, C-440/05*), Komisija, manydama, kad policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje priimtas Tarybos pamatinis sprendimas dėl baudžiamosios teisės sistemos stiprinimo, įgyvendinant teršimui iš laivų taikomą teisę², buvo pagrįstas netinkamu teisiniu pagrindu, palaikoma Europos Parlamento, pareiškė ieškinį dėl panaikinimo, tvirtindama, kad šio pamatinio sprendimo tikslas ir turinys priskirtini Europos bendrijos kompetencijai bendrosios transporto politikos srityje.

Teisingumo Teismas, priminęs, kad kai EB sutartis ir Europos Sąjungos sutartis taikomos kartu, pastarojoje numatyta, kad pirmoji vyrauja ir kad jis privalo užtikrinti, jog aktai, kurie, Tarybos nuomone, priskiriami nuostatomis dėl policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, nesikėsintų į Bendrijos kompetenciją, pripažino, jog pamatinio sprendimo tikslas – pagerinti saugumą jūroje bei sustiprinti jūrų aplinkos apsaugą nuo teršimo iš laivų.

Todėl šio pamatinio sprendimo nuostatas, valstybėms narėms nustatančias pareigą baudžiamąja tvarka bausti už tam tikras veikas, buvo galima teisėtai priimti EB sutarties pagrindu. Nors, kaip konstatavo Teisingumo Teismas, iš esmės baudžiamieji įstatymai, kaip ir

² 2005 m. liepos 12 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2005/667/TVR dėl baudžiamosios teisės sistemos stiprinimo, įgyvendinant teršimui iš laivų taikomą teisę (OL L 255, p. 164). Šis pamatinis sprendimas papildė 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2005/35/EB dėl taršos iš laivų ir sankcijų už pažeidimus įvedimo (OL L 255, 2005, p. 11).

baudžiamojo proceso teisės normos, nepriskiriami Bendrijos kompetencijai, vis dėlto jei nacionalinių valdžios institucijų taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios baudžiamosios sankcijos yra neišvengiama priemonė kovai su sukeliama didele žala aplinkai, Bendrijos teisės aktų leidėjas valstybės nares gali įpareigoti nustatyti tokias sankcijas, kad užtikrintų jo priimamų teisės normų aplinkos apsaugos srityje veiksmingumą.

Tačiau šio pamatinio sprendimo nuostatos, kurios susijusios su taikytinų baudžiamųjų sankcijų rūšimi ir dydžiu, nepriskirtinos Bendrijos kompetencijai. Vis dėlto tiek, kiek šios nuostatos neatskiriamos nuo nuostatų dėl baudžiamųjų nusižengimų, su kuriais jos yra susijusios, Teisingumo Teismas iš to padarė išvadą, kad Taryba kėsinosi į Bendrijai suteiktą kompetenciją jūrų transporto srityje pažeisdama Europos Sąjungos sutartį, suteikiančią tokiai kompetencijai pirmenybę. Taigi, kadangi pamatinio sprendimo nuostatos yra nedalomos, reikia panaikinti visą sprendimą.

Kalbant apie Teisingumo Teismo kompetencijos nagrinėti prejudicinius klausimus dėl aiškinimo ar galiojimo vertinimo apimtį, ypač paminėtinos kelios bylos.

Byloje *Merck Genéricos-Produtos Farmacêuticos* (2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas, [C-431/05](#)) Portugalijos Aukščiausiasis teisingumo teismas Teisingumo Teismui pateikė klausimą, ar šis turi kompetenciją aiškinti Sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutarties)³, 33 straipsnį. Į šį klausimą jis atsakė teigiamai, pripažinęs, kad šią sutartį Bendrija ir jos valstybės narės sudarė įgyvendindamos bendrą kompetenciją, todėl jis turi kompetenciją apibrėžti Bendrijos taip prisiimtus įsipareigojimus ir šiuo tikslu aiškinti nagrinėjamos sutarties nuostatas. Klausimas dėl kompetencijos pasidalijimo tarp Bendrijos ir valstybių narių Bendrijos lygmeniu reikalauja vienodo atsakymo, o tai padaryti gali tik Teisingumo Teismas. Konkrečiau kalbant apie šią bylą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad egzistuoja akivaizdus Bendrijos suinteresuotumas, jog šis Teismas būtų pripažintas kompetentingu aiškinti šios TRIPS sutarties 33 straipsnį, nustatantį minimalų patento apsaugos terminą, siekiant nustatyti, ar Bendrijos teisė draudžia pripažinti šią nuostatą tiesiogiai veikiančia.

Laikydamasis savo praktikos, įtvirtintos bylose *Dzodzi*⁴ ar *Leur-Bloem*⁵ ir visiškai neseniai byloje *Poseidon Chartering*⁶, Teisingumo Teismas dar sykį byloje *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas, [C-280/06](#)) nusprendė, kad konkrečiu atveju nagrinėjant pateiktus prašymus priimti prejudicinį sprendimą, kuriuose prašomos išaiškinti Bendrijos taisyklės taikytinos tik dėl nuorodos į jas nacionalinėje teisėje, kitaip sakant, kai nacionalinės teisės akte vien vidaus situacijoms numatytas reglamentavimas atitinka nustatytąjį pagal Bendrijos teisę, Bendrija akivaizdžiai

³ Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba, kuri sudaro 1994 m. balandžio 15 d. Marakeše pasirašytos ir 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimu 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994 m.) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos Bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu patvirtintos Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties 1 C priedą (OL L 336, p. 1).

⁴ 1990 m. spalio 18 d. Sprendimas, C-297/88 ir C-197/89, Rink. p. I-3763.

⁵ 1997 m. liepos 17 d. Sprendimas, C-28/95, Rink. p. I-4161.

⁶ 2006 m. kovo 16 d. Sprendimas, C-3/04, Rink. p. I-2505.

suinteresuota, kad, siekiant išvengti aiškinimo skirtumų ateityje, iš Bendrijos teisės perimtos nuostatos ar sąvokos būtų aiškinamos vienodai, nesvarbu, kokiomis aplinkybėmis jos taikytinos, ir tai daroma Teisingumo Teismui priimant sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą. Todėl jis pateikė nacionalinio teismo prašomą išaiškinimą.

Pažymėtina, kad Teisingumo Teismas byloje *Ikea Wholesale* (2007 m. rugsėjo 27 d. Sprendimas, [C-351/04](#)) taip pat nusprendė, kad, atsižvelgus į Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) susitarimų prigimtį ir bendrą struktūrą, jie iš esmės nepriskiriami normoms, kurių atžvilgiu Teisingumo Teismas vykdo Bendrijos institucijų aktų teisėtumo kontrolę. Tik tuo atveju, kai Bendrija ketino įgyvendinti priimtą konkretų įsipareigojimą PPO, ar tuo atveju, kai Bendrijos akte aiškiai daroma nuoroda į konkrečias PPO susitarimų nuostatas, Teisingumo Teismas gali vykdyti nagrinėjamo Bendrijos teisės akto teisėtumo kontrolę PPO normų atžvilgiu.

Priimant 2007 m. birželio 28 d. Sprendimą (*Internationaler Hilfsfonds prieš Komisiją*, [C-331/05 P](#)) visiškai kitoje srityje, Teisingumo Teismas turėjo progą nuspręsti, kad su procedūra Europos ombudsmeno institucijoje susijusios išlaidos, kurios nėra grąžintinos kaip atlygintinos išlaidos⁷, negali būti priskirtos atitinkamai institucijai deliktinės Bendrijos atsakomybės pagrindu, nes patyrus šias išlaidas dėl laisvo suinteresuotųjų asmenų pasirinkimo nėra priežastinio ryšio tarp aptariamo neteisėto akto ir patirtos žalos.

Buvo bylinėjamasi ir dėl teisės susipažinti su institucijų dokumentais. Byloje *Sison prieš Tarybą* (2007 m. vasario 1 d. Sprendimas, [C-266/05 P](#), Rink. p. I-1233) Teisingumo Teismo buvo prašoma pateikti nuomonę dėl kelių atsisakymų, įskaitant atsisakymus iš dalies, patenkinti ieškovo prašymus leisti susipažinti su dokumentais, kuriais remdamasi Taryba jį įtraukė į asmenų, kurių lėšos ir finansinis turtas įšaldomi, Reglamento Nr. 2580/2001⁸ pagrindu parengtą sąrašą, ir ten jį paliko bei pranešti, kurios valstybės šiuo klausimu buvo pateikusios dokumentus.

Kalbėdamas apie sritį, kurioje Bendrijos teisės aktų leidėjas turi politinio, ekonominio ir socialinio pasirinkimo teisę ir kurios atžvilgiu jo prašoma atlikti sudėtingus vertinimus, Teisingumo Teismas priminė, kad jis gali atlikti tik ribotą teisėtumo kontrolę.

Todėl jis nusprendė, kad Reglamento Nr. 1049/2001⁹ tikslas – suteikti visuomenei teisę susipažinti su institucijų dokumentais, o ne nustatyti taisyklės konkretaus intereso susipažinti su vienu iš šių dokumentų, kurį vienas ar kitas asmuo gali turėti, apsaugai, ir kad, beje, kalbant apie tam tikrais viešaisiais ir privačiais interesais pagrįstas teisės susipažinti su dokumentais išimtis, institucija, kuri turi pareikšti nuomonę, ar šių dokumentų pavišinimas visuomenei pakenktų teisės aktų leidėjo siekiamiems apsaugoti interesams, ir, jei taip būtų, atsisakyti leisti susipažinti su prašomais dokumentais, negali atsižvelgti į konkretų pareiškėjo interesą gauti dokumentus.

⁷ Žr. Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 91 straipsnio b dalį.

⁸ 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu (OL L 344, p. 70).

⁹ 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, p. 43).

Toliau Teisingumo Teismas pažymėjo, kad netgi darant prielaidą, jog apeliantas turi teisę būti išsamiai informuotas apie jam pareikšto kaltinimo pobūdį ir pagrindą, dėl kurio jis įtrauktas į nagrinėjamą sąrašą, ir kad ši teisė jam suteikia galimybę susipažinti su Tarybos turimais dokumentais, tokia teise negalima konkrečiai naudotis remiantis visuomenės teisės susipažinti su institucijų dokumentais tvarka.

Kalbėdamas apie dokumentų, kurių turinys yra ypač slaptas, atvejį, Teisingumo Teismas nusprendė, kad juos parengusios valdžios institucijos pagrįstai turi teisę reikalauti laikyti paslapyje paties slapto dokumento buvimą ir taip pat turi teisę nesutikti būti įvardytos, jei būtų sužinota apie tokio dokumento buvimą; tokia išvada negali būti laikoma neproporcinga remiantis tuo, kad pareiškėjui, kuriam neleista susipažinti su tokiu dokumentu, gali tapti sunkiau ar praktiškai neįmanoma identifikuoti šio dokumento kilmės valstybę.

Kalbant apie piliečio galimybę susipažinti ne su dokumentais, bet su teisės normomis, Teisingumo Teismas byloje *Skoma Lux* (2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas, [C-161/06](#)) turėjo pateikti nuomonę dėl 2004 m. Stojimo sąlygų akto¹⁰ 58 straipsnio taikymo apimties. Čekijos teismas jam pateikė klausimą, ar šis straipsnis leidžia valstybėje narėje privačių asmenų atžvilgiu remtis Bendrijos reglamento, nepaskelbto *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* šios valstybės kalba, nors ši kalba yra Sąjungos oficialioji kalba, nuostatomis. Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrijos teisės aktuose įtvirtintomis prievolėmis šitaip jų nepaskelbus negalima remtis šios valstybės privačių asmenų atžvilgiu, net jei šie asmenys su šiais teisės aktais galėjo susipažinti kitais būdais. Tai darydamas Teisingumo Teismas Bendrijos teisę aiškino, o ne vertino jos galiojimą.

Santykių tarp Bendrijos teisės ir valstybių narių nacionalinės teisės srityje Teisingumo Teismas pateikė keletą patikslinimų dėl Bendrijos teisės viršenybės ir tiesioginio veikimo.

Byloje *Lucchini* (2007 m. liepos 18 d. Sprendimas, [C-119/05](#)) Teisingumo Teismas, taikydamas byloje *Simmenthal*¹¹ įtvirtintus principus, nusprendė, kad Bendrijos teisė draudžia taikyti Italijos teisės nuostatą, kurioje įtvirtintas *res judicata* galios principas, jeigu jos taikymas trukdo susigrąžinti pažeidžiant Bendrijos teisę suteiktą valstybės pagalbą, kurios nesuderinamumas su bendrąja rinka pripažintas galutiniu Komisijos sprendimu.

Byloje *Carp* (2007 m. birželio 7 d. Sprendimas, [C-80/06](#)) Teisingumo Teismas turėjo išnagrinėti tiesioginio horizontalaus veikimo klausimą. Jis pripažino, kad Sprendimas 1999/93 dėl

¹⁰ Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003, p. 33).

Šio akto 58 straipsnyje nurodyta:

„Iki įstojimo priimti ir Tarybos, Komisijos arba Europos centrinio banko čekų, estų, vengrų, latvių, lietuvių, maltiečių, lenkų, slovėnų kalbomis parengti institucijų ir Europos centrinio banko aktų tekstai nuo įstojimo dienos yra autentiški tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir esamomis vienuolika kalbų parengti tekstai. Jie skelbiami *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, jei tie tekstai taip buvo paskelbti esamomis kalbomis.“

¹¹ 1978 m. kovo 9 d. Sprendimas *Simmenthal*, byla 106/77, Rink. p. 629.

statybos produktų atitikties atestavimo tvarkos pagal Direktyvos 89/106/EEB¹² 20 straipsnio 2 dalį, yra visuotinai taikomas aktas, patikslinantis taikytinas atitikties atestavimo tvarkos rūšis ir suteikiantis įgaliojimą Europos standartizacijos komitetui arba Europos elektrotechnikos standartizacijos komitetui (CEN/Cenelec) jų turinį sukonkretinti atitinkamais suderintais standartais, kuriuos vėliau į nacionalinę teisę turės perkelti kiekvienos valstybės narės standartizavimo įstaigos; tačiau jis privalomas tik valstybėms narėms, kurios yra vienintelės jo adresatės. Todėl juo negali remtis privatus asmuo ginče su kitu privačiu asmeniu dėl sutartinės atsakomybės.

Pozicija, kurios nacionaliniai teismai turi laikytis Bendrijos sudarytų tarptautinių susitarimų atžvilgiu, buvo patikslinta dviejuose sprendimuose.

Byloje *Tum ir Dari* (2007 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas, [C-16/05](#)) Teisingumo Teismo buvo prašoma pateikti nuomonę dėl EEB ir Turkijos asociacijos susitarimo papildomo protokolo¹³ 41 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos *status quo* sąlygos, kuria remiantis nuo šio protokolo įsigaliojimo susitariančiosioms šalims draudžiama nustatyti bet kokius naujus įsisteigimo laisvės apribojimus, taikymo apimties. Šioje byloje buvo kalbama apie du Turkijos piliečius, siekiančius apsigyventi Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje.

Teisingumo Teismo manymu, ši nedviprasmiška nuostata yra tiesiogiai veikianti ir veikia ne tik kaip materialinė norma, daranti netaikytiną materialinę teisę dėl teisės įvažiuoti į valstybės narės teritoriją, kurią ji pakeičia, bet ir kaip procesinėms taisyklėms prilyginama norma, kuri laiko atžvilgiu nustato, pagal kurias valstybės narės teisės aktų dėl imigracijos nuostatas reikia vertinti Turkijos piliečio, pageidaujančio valstybėje narėje pasinaudoti įsisteigimo laisve, padėtį. Todėl Teisingumo Teismas iš to padarė išvadą, jog ši sąlyga nepaneigė principinės valstybių narių kompetencijos vykdyti nacionalinę imigracijos politiką. Šiuo atžvilgiu vien tai, kad tokia sąlyga nuo jos įsigaliojimo įpareigoja šias valstybes susilaikyti ir ši pareiga taip tam tikru mastu apriboja jų diskreciją šioje srityje, neleidžia manyti, kad tai pažeidžia pačios šių valstybių suverenos kompetencijos užsieniečių politikos srityje esmę.

Teisingumo Teismas toliau aptariamą nuostatą išaiškino kaip draudžiančią nuo EEB ir Turkijos asociacijos susitarimo papildomo protokolo įsigaliojimo atitinkamoje valstybėje narėje nustatyti bet kokius naujus naudojimosi įsisteigimo laisve apribojimus, įskaitant tuos, kurie susiję su materialinėmis ir (arba) procedūrinėmis Turkijos piliečių pirmojo įvažiavimo į šios valstybės narės teritoriją, kurioje jie ketina užsiimti profesine savarankiškai dirbančių asmenų veikla, sąlygomis.

Minėtoje byloje *Merck Genéricos-Produtos Farmacêuticos* Portugalijos Aukščiausiasis teisingumo teismas pateikė Teisingumo Teismui klausimą, ar nacionaliniai teismai nagrinėjamose bylose *ex officio* ar vienos iš šalių prašymu privalo taikyti Sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutarties), 33 straipsnį, nustatantį minimalų patento apsaugos terminą.

¹² 1999 m. sausio 25 d. Komisijos sprendimas 1999/93/EB dėl statybos produktų atitikties atestavimo tvarkos, susijusios su durimis, langais, langinėmis, žaliuzėmis, vartais ir kitais susijusiais pastatų įtaisais pagal Tarybos direktyvos 89/106/EEB (OL L 29, p. 51) 20 straipsnio 2 dalį.

¹³ Papildomas protokolai, 1970 m. lapkričio 23 d. pasirašytas Briuselyje ir Bendrijos vardu sudarytas, aprobuotas bei patvirtintas 1972 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2760/72 (OL L 293, p. 1).

Priminę, kad turi kompetenciją nagrinėti šio susitarimo nuostatas, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokiomis aplinkybėmis reikia atskirti sritis, kuriose Bendrija dar nėra priėmusi teisės aktų, ir sritis, kuriose ji tai yra padariusi. Kalbėdamas apie pirmąsias, kurios vis dar priklauso valstybių narių kompetencijai, jis nusprendė, kad intelektinės nuosavybės teisių apsauga ir priemonės, kurių šiuo tikslu imasi teisminės institucijos, nepatenka į Bendrijos teisės taikymo sritį, todėl pastaroji nei įpareigoja, nei draudžia, kad tam tikros valstybės narės teisės sistema pripažintų privačių asmenų teisę tiesiogiai remtis TRIPS sutartyje įtvirtinta norma arba įpareigotų teismą taikyti šią normą *ex officio*.

Šioje byloje jis pripažino, kad Bendrija dar neįgyvendino savo kompetencijos patentų srityje, kuriai priskiriamas TRIPS sutarties 33 straipsnis, ar kad bent jau šiuo metu Bendrijoje šis įgyvendinimas vis dar nebuvo pakankamo masto, jog būtų galima pripažinti, kad šiuo metu ši sritis priskiriama Bendrijos teisei. Iš to Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šiuo metu Bendrijos teisė nedraudžia, jog nacionalinis teismas nacionalinėje teisėje numatytais sąlygomis šį 33 straipsnį taikytų tiesiogiai.

Galiausiai paminėtini trys sprendimai, susiję su veiksminga iš Bendrijos teisės kylančių teisių teismine apsauga, kuri turėtų būti suteikiama asmenims.

Byloje *Unibet* (2007 m. kovo 13 d. Sprendimas, [C-432/05](#), Rink. p. I-2271) Teisingumo Teismas, priminę, kad kalbama apie bendrąją Bendrijos teisės principą, pažymėjo, jog paprastai nesant atitinkamą klausimą reglamentuojančių Bendrijos teisės aktų, kiekviena valstybė narė turi, vykdydama savo bendradarbiavimo pareigą, paskirti kompetentingus teismus ir nustatyti ieškinių, skirtų užtikrinti iš Bendrijos teisės kylančių asmenų teisių apsaugą, procesines taisykles. Ši proceso autonomija, kuri grindžiama lygiavertiškumo ir veiksmingumo principais, gali būti paneigta tik tuo atveju, jei iš atitinkamos nacionalinės teisės sistemos bendros struktūros būtų matyti, kad nėra jokių teisių gynimo priemonių, leidžiančių, kad ir netiesiogiai, užtikrinti iš Bendrijos teisės kylančių asmenų teisių laikymąsi.

Toliau Teisingumo Teismas pastebėjo, kad Bendrijos teisės asmenims suteiktų teisių veiksmingos teisminės apsaugos principas nereikalauja vidaus teisėje numatyti atskiros ieškinių rūšies, kuria iš esmės būtų siekiama nagrinėti nacionalinės teisės nuostatų atitiktį Bendrijos teisei, jeigu kitos veiksmingos teisių gynimo priemonės, kurios nėra nepalankesnės nei reglamentuojančiosios panašius nacionaline teise pagrįstus ieškinius, leidžia įvertinti šią atitiktį preliminariai, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas. Konkrečiau kalbant, jeigu asmenys būtų priversti dalyvauti administracinėje ar baudžiamojoje procedūroje užsitraukdami galimas iš jų išplaukiančias sankcijas, kaip vienintelės teisių gynimo priemonės užginčyti nagrinėjamų nacionalinių nuostatų atitiktį Bendrijos teisei, nebūtų užtikrinta jų veiksminga teisminė apsauga.

Galiausiai Teisingumo Teismas iš veiksmingos teisminės apsaugos principo padarė išvadą, kad jis įpareigoja valstybes nares numatyti galimybę asmenims pasinaudoti laikinosiomis apsaugos priemonėmis, kol kompetentingas teismas priims sprendimą dėl nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų atitikties Bendrijos teisei, jeigu taikyti šias priemones yra būtina siekiant užtikrinti būsimo teismo sprendimo veiksmingumą. Taip pat jis patikslino, kad šia galimybe negalima pasinaudoti, jeigu asmens ieškinys pagal atitinkamos valstybės narės teisę pripažįstamas nepriimtinu ir jeigu pagal Bendrijos teisę šis nepriimtumas

nekvestionuojamas. Nesant Bendrijos teisės aktų šioje srityje, galimos laikinosios apsaugos priemonės taikomos vadovaujantis nacionalinės teisės nustatytais kriterijais bei laikantis minėtų lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.

Byloje *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* (2007 m. kovo 13 d. Sprendimas, [C-524/04](#), Rink. p. I-2107) Teisingumo Teismas konkrečiai priminė, kad jei valstybė narė surinko mokesčius pažeisdama Bendrijos teisę, asmenys turi teisę į tai, kad būtų sugrąžintas neteisėtai surinktas mokestis ir tiesiogiai dėl šio mokesčio sumokėtos sumos.

Kalbant apie kitą žalą, kurią asmuo patyrė dėl valstybei narei priskiriamo Bendrijos teisės pažeidimo, ši valstybė narė taip sukeltą žalą turi atlyginti laikydamosi Teisingumo Teismo praktikoje išdėstytų sąlygų ir remdamasi nacionaline teise dėl atsakomybės, tačiau tokia autonomija grindžiama lygiavertiškumo ir veiksmingumo principais.

Konkrečiai kalbant, jeigu valstybės narės teisės aktai sudaro EB 43 straipsniu draudžiamų kliūčių įsisteigimo laisvei, nacionalinis teismas, siekdamas nustatyti atlygintiną žalą, gali patikrinti, ar nukentėję asmenys buvo pakankamai rūpestingi, kad išvengtų šios žalos ar apribotų jos dydį, ir visų pirma, ar jie laiku išnaudojo visas jiems prieinamas teisių gynimo priemones. Vis dėlto taptų neįmanoma ar pernelyg sunku taikyti su įsisteigimo laisve susijusias nuostatas, jeigu šių nuostatų pažeidimu grindžiami prašymai dėl sumų grąžinimo arba atlyginimo turėtų būti atmesti arba sumažinti tik dėl to, kad atitinkamos bendrovės neprašė mokesčių administratoriaus leisti už paskolintą kapitalą patronuojančiai bendrovei ne rezidentei mokėti palūkanas, jų nepripažįstant paskirstytuoju pelnu, nors nagrinėjamos bylos aplinkybėmis nacionalinis įstatymas, prireikus taikomas kartu su atitinkamomis sutarties dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo nuostatomis, numatė tokį pripažinimą.

Tai patikslinęs Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad nustatant, ar Bendrijos pažeidimas yra pakankamai akivaizdus, reikia atsižvelgti į visus nacionaliniam teismui pateiktą nagrinėti situaciją apibūdinančius veiksnius. Tiesioginių mokesčių srityje jis turi atsižvelgti į tai, kad iš Sutartimi garantuojamų judėjimo laisvių kylančios pasekmės paaiškėjo tik laipsniškai ir pasitelkiant būtent Teisingumo Teismo praktikoje nustatytus principus.

Sujungtose bylose *van der Weerd ir kt.* (2007 m. birželio 7 d. Sprendimas, [C-222/05–C-225/05](#)) Teisingumo Teismui buvo pateiktas konkretus klausimas, ar teismo procese dėl administracinio akto teisėtumo Bendrijos teisė nacionaliniam teismui numato pareigą *ex officio* vykdyti kontrolę remiantis kriterijais, kurių nėra tarp tų, kuriais grindžiamas ginčas, bet kurie grindžiami Direktyva 85/511 dėl Bendrijos snukio ir nagų ligos kontrolės priemonių įdiegimo¹⁴.

Teisingumo Teismas, nusprendęs, kad nei lygiavertiškumo, nei veiksmingumo principai, kurie įtvirtinti jo praktikoje, nenumato nacionalinio teismo pareigos *ex officio* iškelti pagrindą dėl Bendrijos teisės pažeidimo, atsakė neigiamai.

¹⁴ 1985 m. lapkričio 18 d. Tarybos direktyva 85/511/EEB dėl Bendrijos snukio ir nagų ligos kontrolės priemonių įdiegimo (OL L 315, p. 11), iš dalies pakeista 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyva 90/423/EEB (OL L 224 p. 13).

Dėl pirmojo šio principo Teisingumo Teismas konkrečiai nusprendė, kad nagrinėjamos direktyvos nuostatos nenustato nei sąlygų, kurioms esant gali būti pradėtos procedūros snukio ir nagų ligos kontrolės srityje, nei kompetentingų valdžios institucijų, kurios, neviršydamos savo įgaliojimų, galėtų nustatyti asmenų teisių ir pareigų ribas, todėl šios nuostatos negali būti laikomos lygiavertėmis nacionalinėms viešąją tvarką reglamentuojančioms nuostatoms, esančioms nacionalinių procedūrų pagrindu, atsižvelgiant į tai, kad jos apibrėžia šių procedūrų inicijavimo sąlygas ir kompetentingas valdžios institucijas, kurios, neviršydamos savo įgaliojimų, nustatytų asmenų teisių ir pareigų ribas. Dėl antrojo principo Teisingumo Teismas patvirtino, jog kadangi bylos šalys pačios turi realią galimybę remtis Bendrijos teise grindžiamu pagrindu nacionaliniuose teismuose, veiksmingumo principas nedraudžia vidaus teisės nuostatos, kuri neleidžia nacionaliniams teismams *ex officio* iškelti teisinį pagrindą, grindžiamą Bendrijos teisės pažeidimu, jei nagrinėdami šį pagrindą jie turėtų atsisakyti jiems tenkančios pasyvumo pareigos, viršytų šalių apibrėžtas ginčo ribas ir remtųsi kitais faktais ir aplinkybėmis nei tie, kuriais šalis, suinteresuota Bendrijos nuostatų taikymu, grindė savo prašymą, ir tai taikoma neatsižvelgiant į šių nuostatų svarbą Bendrijos teisės sistemai.

Europos Sąjungos pilietybė

Keliose bylose Teisingumo Teismas nagrinėjo nacionalines nuostatas, galinčias neteisėtai riboti laisvą Sąjungos piliečių judėjimą.

Paramos studijoms ir mokymuisi srityje Teisingumo Teismas sujungtose bylose *Morgan ir Bucher* (2007 m. spalio 23 d. Sprendimas, [C-11/06](#) ir [C-12/06](#)) pirmiausia konstatavo, kad vienos valstybės narės piliečiai, besimokantys kitoje valstybėje narėje, naudojami Sąjungos pilietybės statusu EB 17 straipsnio 1 dalies prasme, taigi gali remtis su tokiu statusu susijusiomis teisėmis taip pat savo kilmės valstybės narės atžvilgiu.

Toliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad nors iš esmės valstybė narė, siekdama išvengti, jog parama mokymuisi, teikiama studentams, norintiems studijuoti kitoje valstybėje narėje, netaptų nepagrįsta našta, turi teisę tokią paramą suteikti tik tam tikrą socialinės integracijos lygį įrodžiusiems studentams, ji turi užtikrinti, kad šios paramos suteikimo sąlygos nepagrįstai neribotų laisvo piliečių judėjimo ir būtų suderintos bei proporcingos siekiamo tikslo, t. y. garantuoti, kad studijos baigiamos per trumpą laikotarpį ar padėti tinkamai pasirinkti studijas, atžvilgiu.

Taigi jis padarė išvadą, kad EB 17 ir 18 straipsniai draudžia nuostatas, pagal kurias parama mokymuisi skiriama studentui, studijuojančiam kitoje nei jo pilietybės valstybėje narėje, tik su sąlyga, kad šis studentas šiomis studijomis tęsia bent vienerius metus savo kilmės valstybėje narėje vykdytas studijas, nes jos Sąjungos piliečius atgraso nuo naudojimosi jiems EB 18 straipsnyje numatytais judėjimo valstybėse narėse bei apsigyvenimo jose laisvėmis.

Mokesčių teisės aktų srityje bylose *Schwarz ir Gootjes-Schwarz* bei *Komisija prieš Vokietiją* (2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimai, [C-76/05](#) ir [C-318/05](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo Vokietijos pajamų įstatymą, leidusį mokesčių mokėtojams pasinaudoti lengvata mokesčių

už jų vaikų mokslą, sumokėtų tam tikroms privačioms mokykloms, atžvilgiu su sąlyga, kad šios mokyklos įsteigtos nacionalinėje teritorijoje.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrijos teisės draudžia, jog bendrai būtų atsisakyta suteikti lengvatą mokesčių už mokslą, sumokėtų kitose valstybėse narėse įsteigtoms mokykloms, atžvilgiu. Pateiktuose argumentuose jis išskyrė dvi mokyklų finansavimo rūšis. Tik mokyklos, kurios daugiausia finansuojamos iš privačių fondų, gali naudotis laisve teikti paslaugas. Kalbant apie kitose valstybėse narėse nei Vokietija įsteigtas mokyklas, kurios nėra daugiausia finansuojamos iš privačių fondų, nors joms netaikoma laisvė teikti paslaugas, vis dėlto negalima atsisakyti joms suteikti mokesčių lengvatą. Sąjungos piliečiams suteiktos teisės draudžia tokį atsakymą. Net mažametis gali naudotis Bendrijos teisės garantuojamomis laisvo judėjimo ir apsigyvenimo teisėmis, o nagrinėjamos nuostatos gali nepagrįstai sudaryti nepalankesnes sąlygas vaikams, išvykusiems mokytis į kitoje valstybėje narėje įsteigtą mokyklą, palyginti su judėjimo laisve nepasinaudojusiais vaikais.

Laisvas prekių judėjimas

Laisvo paslaugų judėjimo srityje Teisingumo Teismas turėjo pateikti nuomonę dėl įvairių nacionalinės teisės aktų atitikties Sutarties nuostatomis.

Pirma, paminėtinas sprendimas *Rosengren ir kt.* (2007 m. birželio 5 d. Sprendimas, [C-170/04](#)), kuriame buvo nagrinėjamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl Švedijos įstatymo, draudžiančio privatiems asmenims importuoti alkoholinius gėrimus, kuriems parduoti mažmeninėje prekyboje Švedijoje taikoma šiuo įstatymu įtvirtinta monopolija, atitikties EB sutarčiai. Nustatęs, kad šią draudimo priemonę reikia vertinti atsižvelgiant į EB 28 straipsnį, o ne į su valstybinėmis komercinio pobūdžio monopolijomis susijusį EB 31 straipsnį, nes ji nėra su šios pardavimo mažmeninėje prekyboje, išskyrus importą, monopolijos buvimu ir veikimu susijusi norma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad ji yra nesuderinama su Bendrijos teise. Kad padarytų tokią išvadą, Teisingumo Teismas nusprendė, jog Švedijos priemonė yra kiekybinis importo apribojimas EB 28 straipsnio prasme, atsižvelgiant į tai, kad, viena vertus, pardavimo mažmeninėje prekyboje monopolio savininkas turi teisę prieštarauti pateiktam prašymui tiekti, o prireikus ir atitinkamų gėrimų importui, ir, kita vertus, dėl šios priemonės vartotojams sukiamų nepatogumų. Toliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad šios priemonės negalima pateisinti pagal EB 30 straipsnį žmonių sveikatos ir gyvybės apsaugos sumetimais. Švedijos įstatymas yra netinkamas pasiekti bendro alkoholio vartojimo apribojimo tikslą, nes jo poveikis šiuo atžvilgiu yra labai nedidelis, be to, jis neproporcingas siekio apsaugoti jauniausius asmenis nuo alkoholio vartojimo sukeltos žalos atžvilgiu, nes draudimas importuoti taikomas neatsižvelgiant į privataus asmens, siekiančio apsirūpinti atitinkamais gėrimais, amžių.

Antra, sprendime *Komisija prieš Vokietiją* (2007 m. lapkričio 15 d. Sprendimas, [C-319/05](#)) Teisingumo Teismas, nagrinėdamas ieškinį dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo, dar sykį susidūrė su medžiagos priskyrimo vaistams ar maistui problema. Vokietijos Federalinė Respublika česnako preparatą kapsulėmis, kuriuo kitose valstybėse narėse teisėtai prekiaujama kaip maisto papildu, priskyrė vaistams ir dėl to prekybai juo taikė išankstinį maisto produktų pateikimo į rinką leidimą. Remdamasis savo nusistovėjusia praktika

Teisingumo Teismas pripažino, kad taip padariusi Vokietijos Federalinė Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 28 ir 30 straipsnius. Nustatęs, kad prekė neatitinka nei vaisto pagal formą, nei vaisto pagal paskirtį apibrėžimo atitinkamo Bendrijos teisės akto¹⁵ prasme, Teisingumo Teismas nusprendė, jog Vokietijos priemonė sudaro kliūčių prekybai Bendrijoje. Be to, nagrinėjamos priemonės nebuvo galima pateisinti pagal EB 30 straipsnį visuomenės sveikatos apsaugos sumetimais, nes tokia nuostata turi būti pagrįsta išsamiu nurodomo pavojaus sveikatai įvertinimu, o sveikatos apsaugos tikslas galėjo būti pasiektas mažiau laisvą prekių judėjimą ribojančia priemone, kaip antai tinkamu ženklinimu, įspėjančiu vartotoją apie galimą su šio produkto vartojimu susijusį pavojų.

Galiausiai paminėtinas sprendimas *Komisija prieš Nyderlandus* (2007 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas, [C-297/05](#)), kuriame patikslinta Teisingumo Teismo praktika, susijusi su kitoje valstybėje narėje įregistruotų transporto priemonių importui taikomomis nacionalinėmis normomis. Pateikus Teisingumo Teismui klausimą dėl Nyderlandų teisės aktų, nustatančių, jog prieš įregistruojant tokias transporto priemones Nyderlanduose turi būti atliktos jų identifikavimo ir techninė apžiūros, atitikties Bendrijos teisei, jis pirmiausia nusprendė, kad siekiant identifikuoti transporto priemones reikalaujama apžiūra nekliudo laisvam prekių judėjimui. Iš tiesų, atsižvelgus į apžiūros tvarką ir į tai, kad tai tėra paprasčiausias administracinis formalumas, nenustatantis jokios papildomos apžiūros ir neatsiejamas nuo pačio prašymo registruoti nagrinėjimo ir nuo su tuo susijusios procedūros taikymo, ji negali turėti jokio atgrasančio poveikio transporto priemonės importui į Nyderlandus ar šį importą padaryti mažiau patrauklų. Toliau, pateikdamas savo nuomonę dėl transporto priemonių techninės būklės apžiūros, jas įregistruojant Nyderlanduose, atitikties EB 28 ir 30 straipsniams, Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši priemonė yra ribojanti, nes ji taikoma senesnėms kaip trejų metų transporto priemonėms, anksčiau įregistruotoms kitose valstybėse narėse, ir ji yra neproporcinga teisėtų saugumo keliuose bei aplinkos apsaugos tikslų atžvilgiu. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas nurodė, kad egzistuoja mažiau ribojančios priemonės, pavyzdžiui, kitoje valstybėje narėje išduotų įrodymų, kad buvo sėkmingai atlikta jos teritorijoje registruotos transporto priemonės techninė apžiūra, pripažinimas ar Nyderlandų muitinės administracijos bendradarbiavimas su analogiškais institucijomis kitose valstybėse narėse, jei trūktų kokios nors informacijos.

Laisvas asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas

Teisingumo Teismo praktika šioje srityje yra ypač gausi, todėl ją sudėtinga apžvelgti struktūriškai, juolab kad dažnai šio teismo nagrinėtos bylos susijusios su naudojimusi keliomis laisvėmis tuo pačiu metu. Todėl nuspręsta praktiką suskirstyti į keturias grupes, iš kurių trys grupės susijusios su atskirais sektoriais, t. y. laisvu darbuotojų judėjimu, įsisteigimo teise ir laisve teikti paslaugas bei laisvu kapitalo judėjimu, o ketvirtoji grupė – su šiemis sektoriais būdingais bendrais klausimais, t. y. šių laisvių nustatytais apribojimais valstybėms narėms naudojantis savo įgaliojimais mokesčių srityje.

¹⁵ 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus (OL L 311, p. 67).

Laisvo fizinių asmenų, t. y. darbuotojų, judėjimo srityje Teisingumo Teismas pateikė nuomonę, *inter alia*, dėl Bendrijos piliečių, konkrečiau kalbant, Bendrijos darbuotojų migrantų šeimos narių, trečiųjų valstybių piliečių, teisės apsigyventi ir socialinių lengvatų, kuriomis jie gali naudotis. Reikia pažymėti, kad byloje *Hartmann* (2007 m. liepos 18 d. Sprendimas, C-212/05) jis taip pat patikslino „darbuotojo migranto“ sąvoką. Taigi valstybės narės pilietis, kuris išsaugodamas savo darbą šioje valstybėje persikėlė gyventi į kitą valstybę narę ir nuo to laiko vykdo profesinę veiklą kaip pasienio darbuotojas, gali naudotis „darbuotojo migranto“ statusu Reglamento Nr. 1612/68¹⁶ prasme.

Kalbant apie judėjimo laisvę pasinaudojusio Bendrijos piliečio šeimos narių, trečiųjų valstybių piliečių, teisę apsigyventi, ypatingas dėmesys atkreiptinas į bylas *Jia* (2007 m. sausio 9 d. Sprendimas, C-1/05) ir *Eind* (2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas, C-291/05).

Byloje *Jia* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamas ginčas buvo susijęs su Kinijos pilietės, Vokietijos pilietės anytos, atvykusios prisijungti prie savo sūnaus, gyvenančio Švedijoje, kur jos marti vykdė savarankišką veiklą, atveju. Pasibaigus Kinijos pilietės turistinės vizos galiojimo laikui jai buvo atsisakyta išduoti leidimo gyventi valstybėje kortelę tuo pagrindu, kad ji pakankamai neįrodė, jog yra ekonomiškai priklausoma nuo sūnaus ir jo žmonos. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis Sprendimu *Akrich* (2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimas, C-109/01, Rink. p. I-9607), iš esmės klausė, ar šiame sprendime pripažinta teisėto apsigyvenimo sąlyga taip pat taikytina ir nagrinėjamam atvejui. Į šį klausimą Teisingumo Teismas atsakė, kad atsižvelgiant į nurodytą sprendimą *Akrich* Bendrijos teisė valstybių narių neįpareigoja leidimo apsigyventi išdavimo trečiosios šalies piliečiui, judėjimo laisvę pasinaudojusio Bendrijos piliečio šeimos nariui, susieti su sąlyga, kad šis šeimos narys būtų anksčiau teisėtai gyvenęs kitoje valstybėje narėje. Vis dėlto Bendrijos pilietis ar jo sutuoktinis šį šeimos narį turi išlaikyti taip, kad jam reikėtų jų materialinės paramos savo pagrindiniams poreikiams kilmės valstybėje ar valstybėje, iš kurios jis atvyko, tenkinti prašymo leisti prie jų prisijungti pateikimo metu.

Minėtoje byloje *Eind* Teisingumo Teismas nusprendė, kad teisė į šeimos susijungimą pagal Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnį nesuteikia darbuotojo migranto šeimos nariams savarankiškos teisės laisvai judėti, nes ši nuostata daugiau skirta darbuotojams migrantams, kurių šeimos nariai yra trečiosios valstybės piliečiai. Todėl Bendrijos darbuotojo grįžimo į pilietybės valstybę narę atveju Bendrijos teisė neįpareigoja šios valstybės valdžios institucijų pripažinti šio darbuotojo šeimos nario, trečiosios valstybės piliečio, teisės įvažiuoti ir apsigyventi vien dėl to, kad priimančioje valstybėje narėje, kurioje šis darbuotojas dirbo pagal darbo sutartį, šis pilietis turėjo galiojantį minėto straipsnio pagrindu išduotą leidimą apsigyventi. Vis dėlto šiam darbuotojui grįžus į pilietybės valstybę, prieš tai pagal darbo sutartį dirbus kitoje valstybėje narėje, šio darbuotojo šeimos narys, trečiosios valstybės narės pilietis, remdamasis iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnio 1 dalies a punktu, turi teisę apsigyventi darbuotojo pilietybės valstybėje narėje, net jeigu šis darbuotojas joje nevykdo realios ir tikrosios ekonominės veiklos. Tai, kad trečiosios valstybės pilietis, Bendrijos darbuotojo šeimos narys, prieš apsigyvendamas valstybėje narėje, kurioje šis darbuotojas dirbo pagal darbo sutartį, pagal nacionalinę teisę neturėjo

¹⁶ 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje (OL L 257, p. 2).

teisės apsigyventi darbuotojo pilietybės valstybėje narėje, neturi įtakos vertinant, ar šis pilietis turi teisę apsigyventi pastarojoje valstybėje.

Valstybėje narėje apsigyvenę Bendrijos darbuotojai ir jų šeimos nariai gali naudotis tomis pačiomis socialinėmis lengvatomis kaip ir vietiniai darbuotojai. Todėl minėtoje byloje *Hartmann* Teisingumo Teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalis draudžia, jog valstybėje narėje profesinę veiklą vykdančio darbuotojo migranto sutuoktiniui, kuris nedirbdamas gyvena kitoje valstybėje narėje, nebūtų suteikta teisė į Vokietijos vaiko priežiūros pašalpos požymių turinčią socialinę lengvatą todėl, kad pirmojoje valstybėje narėje jis neturi nei nuolatinės, nei įprastos gyvenamosios vietos. Iš tiesų tokią gyvenamosios vietos sąlygą reikia pripažinti netiesiogiai diskriminuojančia, nes dėl savo pobūdžio ji gali labiau paveikti darbuotojus migrantus ar jų sutuoktinius, kurie dažniau gyvena kitoje valstybėje narėje, o ne vietinius darbuotojus, ir dėl to būtent pirmieji gali patekti į nepalankią situaciją. Tačiau byloje *Geven* (2007 m. liepos 18 d. Sprendimas, [C-213/05](#)) Teisingumo Teismas patikslino, kad šis straipsnis nedraudžia valstybės narės nacionalinės teisės aktų, neleidžiančių suteikti socialinės lengvatos, kaip antai vaiko priežiūros pašalpos, kitos valstybės narės piliečiui, gyvenančiam šioje valstybėje narėje ir pirmojoje valstybėje vykdančiam nereikšmingą profesinę veiklą (mažiau nei 15 val. per savaitę), tuo pagrindu, kad pirmojoje valstybėje narėje jis neturi nei nuolatinės, nei įprastos gyvenamosios vietos. Be to, Teisingumo Teismas byloje *Hendrix* (2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas, [C-287/05](#)) patikslino, kad EB 39 straipsnis ir Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnis nedraudžia nacionalinės teisės aktų, įgyvendinančių iš dalies pakeisto Reglamento Nr. 1408/71¹⁷ 4 straipsnio 2 a dalį ir 10 a straipsnį, ir numatančių, kad speciali neįmokinė išmoka gali būti suteikta tik nacionalinėje teritorijoje gyvenantiems asmenims. Vis dėlto šių teisės aktų įgyvendinimas negali pažeisti iš darbuotojų judėjimo laisvės išplaukiančių asmens teisių daugiau, negu to reikia nacionalinio įstatymo teisėtiems tikslams pasiekti.

Socialinės apsaugos srityje Teisingumo Teismas turėjo pateikti nuomonę dėl tam tikrų minėto Reglamento Nr. 1408/71 nuostatų atitikties laisvam asmenų judėjimui, būtent EB 42 straipsniui. Sujungtose bylose *Habelt, Möser ir Watcher* (2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimas, [C-396/05](#), [C-419/05](#) ir [C-450/05](#)) dėl senatvės pensijų mokėjimo persikėlusiems Vokietijos piliečiams ar Vokietijos kilmės asmenims Teisingumo Teismas pripažino nesuderinamu su asmenų judėjimo laisve leidimą Vokietijos Federacinei Respublikai nustatyti, kad į už šios Respublikos ribų įgytus įmokų laikotarpius leidžiama atsižvelgti, tik jeigu gavėjas gyvena Vokietijoje. Iš tiesų, jei siekiant nustatyti gyvenamosios vietos sąlygą kompetentingai valstybei narei būtų leista remtis integracijos į šios valstybės narės socialinį gyvenimą motyvais, tai tiesiogiai prieštarautų pagrindiniam Sąjungos tikslui, t. y. skatinti asmenų judėjimą joje ir jų integraciją į kitų valstybių narių visuomenę. Todėl nacionalinės valdžios institucijų atsisakymas, skaičiuojant senatvės išmokas, atsižvelgti į užsienyje darbuotojo sumokėtas įmokas, akivaizdžiai apsunkina suinteresuotųjų asmenų naudojimąsi teise laisvai judėti Sąjungoje ar net trukdo ja pasinaudoti, todėl jis sudaro kliūčių šiai laisvei.

¹⁷ 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, p. 2).

Įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas srityje Teisingumo Teismas patikslino Sutarties nuostatų taikymo situacijoms, kurioms būdingas tarpvalstybinis elementas, apimtį ir konstatavo įvairius jų apribojimus.

Minėtame sprendime *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*, susijusiame su valstybės narės teisės aktais dėl bendrovės rezidentės galimybės mokesčių tikslais atskaityti palūkanas, sumokėtas patronuojančiai bendrovei arba tokią patronuojančią bendrovę kontroliuojančiai bendrovei už paskolintą kapitalą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad bendrovės, valstybės narės rezidentės, ir bendrovės, kitos valstybės narės ar trečiosios valstybės rezidentės, kuri pirmosios bendrovės nekontroliuoja, tačiau kurias abi tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja bendra patronuojanti bendrovė, trečiosios valstybės rezidentė, santykiams netaikomas EB 43 straipsnis. Be to, Teisingumo Teismas byloje *Holböck* (2007 m. gegužės 24 d. Sprendimas, [C-157/05](#)) nusprendė, kad EB sutarties skyriaus dėl įsisteigimo laisvės nuostatos netaikomos tokiai situacijai, kai akcininkas gauna dividendus iš trečiojoje valstybėje įsteigtos bendrovės. Iš tiesų šiame skyriuje nėra nuostatos, kuri išplėstų šios teisės taikymo apimtį valstybės narės piliečio arba pagal valstybės narės teisės aktus įsteigtos bendrovės įsisteigimo trečiojoje valstybėje atvejams.

Kalbant apie apribojimus, pirmiausia paminėtina su azartinių lošimų organizavimu susijusi byla *Placanica* (2007 m. kovo 6 d. Sprendimas, [C-338/04](#), Rink. p. I-1891). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjama byla buvo susijusi su kovojant su neteisėta lošimų veikla ir neteisėtomis lažybomis priimtais nacionalinės teisės aktais, kurie reglamentuoja tokių lošimų organizavimą ir lažybų įmokų rinkimą. Pagal šiuos teisės aktus, siekiant organizuoti azartinius lošimus ir lažybas, prieš tai reikia gauti licenciją ir policijos leidimą, nes priešingu atveju taikomos baudžiamosios sankcijos. Be to, vykstant licencijų suteikimo konkursui, nacionalinės valdžios institucijos neleido tam tikruose konkursuose dalyvauti ūkio subjektams, bendrovėms, kurių akcijos buvo kotiruojamos reguliuojamose rinkose. Vis dėlto Teisingumo Teismas, tiesiogiai remdamasis sprendimu *Gambelli ir kt.* (2003 m. lapkričio 6 d. Sprendimas, [C-243/01](#), Rink. p. I-13031), nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, draudžiantys vykdyti lažybų įmokų pasiūlymų rinkimo, priėmimo, įregistravimo ir perdavimo veiklą, pavyzdžiui, per sporto renginius, neturint atitinkamos valstybės narės suteiktos licencijos ar policijos leidimo, ir numatantys už šio draudimo pažeidimą baudžiamąsias sankcijas, apriboja įsisteigimo laisvę ir laisvę teikti paslaugas. Vis dėlto toks apribojimas gali būti pateisintas, jeigu juo apribojamas azartinių lošimų sektoriuje veiklą vykdančių ūkio subjektų skaičius ir jis iš tikrųjų atitinka siekiamą tikslą – užkirsti kelią tam, kad veikla šiame sektoriuje būtų užsiimama nusikalstamais ar sukčiavimo tikslais, tačiau tai patikrinti turi nacionalinis teismas. Be to, jis nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, kurie iš azartinių lošimų sektoriaus pašalina ūkio subjektus, t. y. kapitalo bendroves, kurių akcijos kotiruojamos reguliuojamose rinkose, taip pat sudaro kliūčių įsisteigimo laisvei ir laisvei teikti paslaugas, patikslindamas, kad toks pašalinimas viršija tai, kas yra būtina pasiekti tikslą užkirsti kelią tam, jog azartinių lošimų sektoriuje veikiantys ūkio subjektai užsiimtų nusikalstama ar sukčiavimo veikla. Galiausiai, Teisingumo Teismo nuomone, nacionalinės teisės aktai, numatantys baudžiamąsias sankcijas asmenims, kurie vykdė organizuotą lažybų įmokų rinkimo veiklą neturėdami nacionalinės teisės aktais reikalaujamų licencijos ar policijos leidimo, kai šie asmenys šių licencijų ar leidimų negalėjo gauti dėl to, kad ši valstybė narė, pažeisdama Bendrijos teisę, atsisakė juos suteikti, taip pat riboja šias laisves. Iš tiesų, nors teisės aktai baudžiamosios teisės srityje iš principo priskiriami valstybių narių

kompetencijai, vis dėlto Bendrijos teisė nustato šios kompetencijos ribas, nes šie teisės aktai negali riboti Bendrijos teise garantuojamų pagrindinių laisvių.

Toliau paminėtinos bylos, susijusios su kitoje valstybėje narėje įsteigtais įstaigais sumokėtu mokesčiu už mokslą ar stacionaraus gydymo išlaidomis. Tai yra minėtos bylos *Schwarz ir Gootjes-Schwarz, Komisija prieš Vokietiją* bei byla *Stamatelaki* (2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas, [C-444/05](#)). Bylose *Schwarz ir Gootjes-Schwarz* bei *Komisija prieš Vokietiją* buvo nagrinėjami ginčai, susiję su Vokietijos mokesčių mokėtojams suteikiama lengvata mokesčių, sumokėtų už vaikų, kurie Vokietijoje lanko tam tikras sąlygas atitinkančias privačias mokyklas, mokslą, atžvilgiu. Ši mokesčių lengvata nebuvo taikoma mokesčių, sumokėtų kitose valstybėse narėse įsteigtų mokyklų, atžvilgiu. Prieš pateikdamas nuomonę dėl šių teisės aktų atitikties EB 49 straipsniui, Teisingumo Teismas, pirma, išplėtė paslaugų sąvoką įtraukdamas ir mokyklas, kurios daugiausia finansuojamos iš privačių fondų. Šių įstaigų tikslas – teikti paslaugas už užmokestį, todėl jos gali naudotis laisve teikti paslaugas. Tačiau nebūtina, kad jų finansavimą iš esmės užtikrintų mokiniai ar jų tėvai, nes EB 50 straipsnis nereikalauja, jog už paslaugą mokėtų jos gavėjai. Tačiau į paslaugų sąvoką nepatenka mokyklos, kurios nėra daugiausia finansuojamos iš privačių fondų, būtent valstybinės mokyklos, nes nustatydamas ir išlaikydama valstybinę švietimo sistemą, paprastai finansuojama iš valstybės biudžeto, o ne iš mokinių ar jų tėvų lėšų, valstybė tik atlieka socialinę, kultūrinę ir švietimo funkciją savo gyventojų atžvilgiu. Antra, Teisingumo Teismas pripažino, kad, viena vertus, kai ne Vokietijoje įsteigtos, daugiausia iš privačių fondų finansuojamos mokyklos, ketina siūlyti teikti mokymo paslaugas vaikams, Vokietijos rezidentams, tai, kad jų mokesčiams už mokslą netaikoma lengvata, sudaro kliūčių laisvei teikti paslaugas ir, kita vertus, netgi jei ši laisvė teikti paslaugas netaikoma mokykloms, kurios daugiausia finansuojamos ne iš privačių fondų, negalima atsisakyti šią mokesčių lengvatą suteikti šių mokyklų nustatytų mokesčių už mokslą atžvilgiu. Kaip jau buvo minėta, Sąjungos piliečių judėjimo laisvė draudžia tokį atsisakymą. Todėl Teismas jis nusprendė, kad Bendrijos teisė draudžia apskritai atsisakyti suteikti mokesčių lengvatą mokesčių už mokslą, sumokėtų kitoje valstybėje narėje įsteigtais privačiais mokyklais, atžvilgiu. Galiausiai tokie teisės aktai sudaro kliūčių asmenų, savo gyvenamąją vietą perkėlusių į aptariamą valstybę narę ar joje dirbančių pagal darbo sutartį ar savarankiškai, kurių vaikai ir toliau lanko kitoje valstybėje narėje įsteigtą mokamą mokyklą, įsisteigimo laisvei. Iš tiesų šie darbuotojai negali pasinaudoti mokesčių lengvata, nors jie tai galėtų padaryti, jeigu jų vaikai lankytų Vokietijoje esančią mokyklą.

Minėtoje byloje *Stamatelaki* Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nacionalinei socialinės apsaugos institucijai neleidžiama atlyginti jokių joje apdraustų asmenų stacionaraus gydymo privačiose sveikatos priežiūros įstaigose, esančiose kitoje valstybėje narėje, išlaidų, išskyrus išlaidas, susijusias su jaunesnių kaip 14 metų vaikų sveikatos priežiūra, sudaro kliūčių laisvei teikti paslaugas. Tokios priemonės, netaikomos tik jaunesnių kaip 14 metų vaikų atveju, absoliutus pobūdis neatitinka siekiamo tikslo ir jos negalima pateisinti reikšmingu socialinės apsaugos sistemos finansinės pusiausvyros pažeidimo pavojumi, nes galima imtis mažiau ribojančių ir labiau laisvę teikti paslaugas atitinkančių priemonių, pavyzdžiui, nustatyti Bendrijos teisės reikalavimus atitinkančią išankstinio leidimo tvarką ir prireikus apibrėžti sveikatos priežiūros išlaidų atlyginimo dydžius.

Galiausiai ypatingas dėmesys atkreiptinas į bylas *Laval un Partneri* (2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimas, C-341/05) ir *The International Transport Workers' Federation ir The Finnish Seamen's Union* (2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas, C-438/05), susijusias su profesinių sąjungų kolektyviniais veiksmais paslaugų teikėjo, įsisteigusio ar ketinančio įsisteigti kitoje valstybėje narėje, atžvilgiu. Byloje *The International Transport Workers' Federation ir The Finnish Seamen's Union* buvo kalbama apie Suomijos jūrų transporto bendrovę, ketinusią įsisteigti Estijoje, kad galėtų joje įregistruoti savo laivus, siekdama tapti konkurencingesne, o byloje *Laval* – apie Latvijos statybos bendrovę, norėjusią pasinaudoti teise laisvai teikti paslaugas ir Švedijoje komandiruoti savo darbuotojus latvius į vieną iš Švedijoje esančių dukterinių bendrovių. Taigi abiejose bylose aptariamos bendrovės privalėjo derėtis su profesinėmis sąjungomis dėl prisijungimo prie atitinkamuose sektoriuose taikomų kolektyvinių sutarčių ir jų laikymosi. Pirmoje byloje profesinė sąjunga, Jungtinėje Karalystėje įsteigto profesinių sąjungų susivienijimo narė, reikalavo būsimam personalui, dirbsiančiam laive su Estijos vėliava, taikyti Suomijos kolektyvinę sutartį. Antroje byloje profesinė sąjunga reikalavo, kad Latvijos bendrovė, siekiant užtikrinti darbo užmokesčio normas, prisijungtų prie Švedijos kolektyvinės sutarties ir ją taikytų savo komandiruotiems darbuotojams. Abiem atvejais derybos nebuvo sėkmingos, todėl profesinės sąjungos pasinaudojo teise imtis kolektyvinių veiksmų ir būtent teise į streiką, siekdamos priversti aptariamą bendrovę prisijungti prie kolektyvinių sutarčių ir jas taikyti. Todėl prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės Teisingumo Teismo klausė, ar kolektyviniai veiksmai sudaro apribojimus EB 43 ir 49 straipsnių prasme. Teisingumo Teismas nusprendė, kad nors teisė imtis kolektyvinių veiksmų turi būti pripažinta kaip pagrindinė teisė, esanti vienu iš Bendrijos teisės bendrųjų principų, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas, vis dėlto naudojimuisi ja gali būti taikomi tam tikri apribojimai. Be to, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką naudojimas pagrindinėmis teisėmis patenka į Sutarties nuostatų taikymo sritį, todėl jis turi būti suderintas su reikalavimais, susijusiais su minėta Sutartimi saugomomis teisėmis, ir atitikti proporcingumo principą. Todėl profesinės sąjungos arba profesinių sąjungų susivienijimo kolektyviniai veiksmai tam tikros įmonės atžvilgiu, kuriais siekiama šią įmonę priversti sudaryti kolektyvinę sutartį, kurios turinys ar pobūdis ją gali atgrasyti nuo naudojimosi įsisteigimo laisve ar laisve teikti paslaugas, riboja šias laisves. Vis dėlto Teisingumo Teismas patikslino, kad iš esmės šie apribojimai gali būti pateisinti vieno iš privalomųjų bendrojo intereso pagrindų apsauga, kaip antai priimančiosios valstybės darbuotojų apsauga nuo galimos socialinio dempingo praktikos, su sąlyga, jog įrodoma, kad jie tinkami siekiamam teisėtam tikslui įgyvendinti ir neviršija to, kas būtina šiam tikslui pasiekti.

Minėtoje byloje *Laval un Partneri* Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, kuriuose neatsižvelgiama į kolektyvines sutartis, nesvarbu, koks būtų jų turinys, kuriomis į priimančiąją valstybę narę darbuotojus komandiruojančios įmonės jau yra susaistytos įsisteigimo valstybėje narėje, šias įmones diskriminuoja tiek, kiek pagal juos šios yra vertinamos taip pat, kaip ir kolektyvinių sutarčių nesudariusios nacionalinės įmonės.

Laisvo kapitalo judėjimo srityje ypatingas dėmesys atkreiptinas į tris sprendimus. Pirmiausia paminėtina byla *Komisija prieš Vokietiją* (2007 m. spalio 23 d. Sprendimas, C-112/05), susijusi su vadinamuoju „Volkswagen įstatymu“. Teisingumo Teismas nusprendė, kad nukrypstant nuo bendrųjų normų palikusi galioti šio įstatymo nuostatas, apribojančias kiekvieno Volkswagen akcininko balsavimo teises ne daugiau kaip 20 % akcinio kapitalo atitinkančių balsų, reikalaujančias didesnės kaip 80 % akcinio kapitalo atitinkančios

daugumos visuotinio susirinkimo sprendimams priimti bei suteikiančias valstybei ir administraciniam-teritoriniam vienetui teisę kiekvienam paskirti po du atstovus į bendrovės stebėtojų tarybą, Vokietijos Federacinė Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 56 straipsnio 1 dalį. Iš tiesų nustatyta didesnės kaip 80 % akcinio kapitalo atitinkančios daugumos riba suteikia kiekvienam 20 % akcinio kapitalo turinčiam akcininkui galimybę sudaryti blokuojančią mažumą ir leidžia viešiesiems subjektams mažesnėmis investicijomis nei reikėtų pagal bendrąją teisę prieštarauti svarbiems sprendimams. Be to, apribodamas balsavimo teises iki 20 %, šis teisės aktų leidėjas prisideda prie to, kad viešiesiems subjektams būtų suteikta galimybė daryti didelę įtaką. Taigi šios nuostatos riboja kitų akcininkų galimybę dalyvauti bendrovėje, su ja užmegzti arba palaikyti ilgalaikius ir tiesioginius ekonominius ryšius ir veiksmingai dalyvauti ją valdant ar kontroliuojant. Šiomis priemonėmis sumažinus suinteresuotumą įsigyti bendrovės kapitalo, jos gali atgrasyti kitų valstybių narių tiesioginius investuotojus, todėl riboja laisvą kapitalo judėjimą. Tas pats pasakytina ir apie teisę, kuri numatyta tik viešiesiems subjektams, skirti po du atstovus į stebėtojų tarybą. Šia priemone suteikiant šiems subjektams galimybę reikšmingiau dalyvauti stebėtojų tarybos veikloje, iš tiesų jiems leidžiama daryti įtaką, viršijančią jų investicijas ir tai, ką paprastai jie galėtų daryti būdami akcininkai.

Antra, atkreiptinas dėmesys į bylą *Festersen* (2007 m. sausio 25 d. Sprendimas, [C-370/05](#), Rink. p. I-1129), kurioje Teisingumo Teismas nusprendė, kad EB 56 straipsnis draudžia nacionalinės teisės aktuose nustatyti sąlygą, jog žemės ūkio valdos įgijėjas šioje valdoje turi aštuoneriems metams įsteigti nuolatinę gyvenamąją vietą, neatsižvelgiant į atitinkamai žemės ūkio valdai būdingas ypatingas aplinkybes. Teisingumo Teismo manymu, gali būti pripažinta, kad tokią gyvenamosios vietos pareigą nustatančiais nacionalinės teisės aktais siekiama išvengti žemės ūkio paskirties sklypų įsigijimo vien dėl spekuliacinių priežasčių ir taip palengvinti galimybę pirmenybės tvarka įsigyti šią žemę asmenims, pageidaujantiems ją dirbti. Taigi tokie teisės aktai atitinka bendrojo intereso tikslą valstybėje narėje, kurioje žemės ūkio paskirties sklypai yra ribotas gamtos ištekliai. Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, kad gyvenamosios vietos pareiga viršija tai, kas būtina tokiam tikslui pasiekti. Iš tiesų, viena vertus, ji yra labai ribojanti, nes riboja ne tik laisvą kapitalo judėjimą, bet ir įgijėjo teisę laisvai pasirinkti gyvenamąją vietą, kurią jam užtikrina Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kuri yra saugoma Bendrijos teisėje, taigi ji kelia grėsmę pagrindinei teisei. Kita vertus, nebuvo patvirtinta išvada, kad negalima priimti kitų priemonių, skirtų norimam tikslui pasiekti, kurios būtų mažiau ribojančios nei ši pareiga. Tokia pareiga, juo labiau su sąlyga išlaikyti gyvenamąją vietą keletą metų, akivaizdžiai viršija tai, kas galėtų būti laikoma būtina nurodyto bendruoju interesu grindžiamo tikslo atžvilgiu.

Galiausiai minėtoje byloje *Holböck* Teisingumo Teismas taikė EB 57 straipsnio 1 dalį, numatančią 1993 m. gruodžio 31 d. galiojusių apribojimų, nustatytų kapitalo judėjimui tarp valstybių narių ir trečiųjų valstybių, susijusiam su tiesioginėmis investicijomis, draudimo išimtį. Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad „tiesioginių investicijų“ sąvoka apima fizinių ar juridinių asmenų daromas visų rūšių investicijas, skirtas užmegzti ar palaikyti ilgalaikius tiesioginius ryšius tarp asmens, suteikiančio kapitalą, ir įmonės, kuriai šis kapitalas suteikiamas siekiant vykdyti ekonominę veiklą. Kalbant apie įmonės akcijų paketą, tikslas užmegzti ir palaikyti ilgalaikius ekonominius ryšius reiškia, kad akcininko turimos akcijos suteikia teisę veiksmingai dalyvauti bendrovę valdant ar ją kontroliuojant. Toliau Teisingumo Teismas patikslino, kad EB 57 straipsnio 1 dalis taip pat

taikoma ir nacionalinėms priemonėms, ribojančioms dividendų, gautų iš investicijų, mokėjimą. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad kapitalo judėjimo apribojimas, kaip antai nepalankesnis užsienio kilmės dividendų mokestinis vertinimas, patenka į EB 57 straipsnio 1 dalies taikymo sritį tiek, kiek šis apribojimas susijęs su akcijų įsigijimu ilgalaikiams ir tiesioginiams ekonominiams ryšiams tarp akcininko ir atitinkamos įmonės užmegzti ar palaikyti, kurie leidžia jam veiksmingai dalyvauti bendrovę valdant ar ją kontroliuojant. Taigi EB 57 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad EB 56 straipsnis neklaido valstybei narei taikyti iki 1993 m. gruodžio 31 d. galiojusio teisės akto, pagal kurį akcininko dividendai, gaunami iš trečiojoje valstybėje įsteigtos bendrovės, kurios du trečdaliai akcinio kapitalo jam priklauso, apmokestinami didesniu mokesčio tarifu nei iš bendrovės rezidentės akcininko gauti dividendai.

Teisingumo Teismo keletą kartų buvo klausama dėl valstybių narių turimų įgaliojimų tiesioginių mokesčių srityje ir dėl naudojimosi jais apribojimų. Šiuo atžvilgiu jis pateikė nuomonę dėl įvairių nacionalinių mokestinių priemonių, kurios buvo susijusios, pirma, su bendrovių ir jų akcininkų apmokestinimu bei, antra, su privačių asmenų apmokestinimu. Kai kurios šios priemonės buvo pripažintos suderinamomis su Bendrijos teise, o kai kurios – nesuderinamomis.

Bendrovių apmokestinimo srityje kelios nacionalinės priemonės buvo pripažintos visiškai nesuderinamomis su pagrindinėmis Sutartyje įtvirtintomis laisvėmis. Byloje *Geurts ir Vogten* (2007 m. spalio 25 d. Sprendimas, [C-464/05](#)) Teisingumo Teismas nusprendė, kad nesant pagrįsto pateisinimo EB 43 straipsnis draudžia valstybės narės mokesčių teisės aktus paveldėjimo mokesčių srityje, neleidžiančius šeimoms priklausančioms įmonėms numatyto atleidimo nuo šių paveldėjimo mokesčių taikyti įmonėms, kurios per trejų metų laikotarpį iki palikėjo mirties mažiausiai penkis darbuotojus įdarbino kitoje valstybėje narėje, nors pagal minėtus teisės aktus toks atleidimas taikomas, jei darbuotojai įdarbinami pirmosios valstybės narės regione. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad darbuotojų įdarbinimo valstybės narės teritorijoje sąlygą gali lengviau įvykdyti joje jau įsisteigusi bendrovė, todėl nagrinėjamais teisės aktais netiesiogiai diskriminuojami mokesčių mokėtojai pagal vietą, kurioje dirba tam tikras jų darbuotojų skaičius per tam tikrą laikotarpį. Toliau Teisingumo Teismas priminė, kad nors tokį vertinimą galima būtų pateisinti pagrindais, susijusiais su mažų ir vidutinių įmonių išlikimu ir būtinybe užtikrinti mokesčių kontrolės veiksmingumą, būtina, kad jis būtų tinkamas šiems tikslams pasiekti ir neviršytų to, kas būtina jiems įgyvendinti. Taigi Teisingumo Teismas pripažino, kad šeimoms priklausančių nacionalinių ir užsienio bendrovių padėtis yra panaši bendrovių tęstinumo tikslo atžvilgiu ir kad, be to, mokesčių kontrolės veiksmingumas gali būti užtikrintas prašant mokesčių mokėtojų pateikti būtinų įrodymų, jog būtų suteikta mokesčių lengvata, o ne kategoriškai atsisakant ją suteikti įmonėms, įdarbinusioms mažiau nei penkis darbuotojus aptariamoje valstybėje narėje. Todėl kadangi nagrinėjamais teisės aktais negalima įgyvendinti siekiamo tikslo ir jie yra neproporcingi, jie prieštarauja EB 43 straipsniui.

Byloje *Elisa* (2007 m. spalio 11 d. Sprendimas, [C-451/05](#)) Teisingumo Teismas nusprendė, kad EB 56 straipsnis draudžia valstybės narės teisės aktus, kurie atleidžia šioje valstybėje įsteigtas bendroves nuo mokesčio už nekilnojamąjį turtą, esantį jos teritorijoje, o kitoje valstybėje narėje įsteigtoms bendrovėms numato minėtą atleidimą nuo mokesčio su sąlyga, kad sudaryta dvišalė sutartis dėl kovos su sukčiavimu ir mokesčių vengimu arba kad taikant sutartį, kurioje numatyta nediskriminavimo nacionalinės priklausomybės pagrindu sąlyga,

šios bendrovės neturi būti apmokestinamos didesniu mokesčiu nei bendrovės rezidentės. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas manė, jog dėl nacionalinės teisės aktuose reikalaujamos papildomos sąlygos, kad bendrovės ne rezidentės galėtų pasinaudoti atleidimu nuo mokesčio, investavimas į nekilnojamąjį turtą šioms bendrovėms tampa mažiau patrauklus. Todėl šie teisės aktai riboja laisvą kapitalo judėjimą. Teisingumo Teismas priminė, kad nors kova su sukčiavimu mokesčių srityje yra privalomas bendrojo intereso pagrindas, galintis pateisinti judėjimo laisvės apribojimą, apribojimas turi atitikti siekiamą tikslą ir neviršyti to, kas būtina jį pasiekti. Nagrinėjami nacionalinės teisės aktai neleidžia bendrovėms ne rezidentėms įrodyti, kad jos nesiekia nesąžiningų tikslų, todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybė narė galėjo imtis mažiau ribojančių priemonių ir todėl mokestis negalėjo būti pateisintas kovos su sukčiavimu mokesčių srityje tikslo atžvilgiu.

Byloje *Meilicke ir kt.* (2007 m. kovo 6 d. Sprendimas, [C-292/04](#), Rink. p. I-1835) Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybė narė neturi mokesčio kredito taikyti tik šioje valstybėje įsteigtų kapitalo bendrovių išmokėtiems dividendams. Remdamasis savo praktika, kur patikslinti iš laisvo kapitalo judėjimo išplaukiantys reikalavimai dividendų, kuriuos asmenys rezidentai gavo iš bendrovių ne rezidenčių, srityje, būtent sprendimais *Verkooijen* (2000 m. birželio 6 d. Sprendimas, C-35/98, Rink. p. I-4071) ir *Manninen* (2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas, C-319/02, Rink. p. I-7477), Teisingumo Teismas nusprendė, kad Vokietijos teisės aktai riboja laisvą kapitalo judėjimą. Jis konstatavo, kad nacionalinės teisės aktuose numatyto mokestiniu kreditu siekiama išvengti dvigubo dividendų forma paskirstomo bendrovių pelno apmokestinimo. Toliau jis priminė, kad tokie teisės aktai, pagal kuriuos mokesčio kreditas taikomas tik Vokietijoje įsteigtų bendrovių išmokėtiems dividendams, yra nepalankūs Vokietijoje pajamų mokesčiu neribotai apmokestinamiems asmenims, kurie dividendus gauna iš kitose valstybėse narėse įsteigtų bendrovių. Šie asmenys negali iš savo mokesčio atskaityti bendrovių jų įsisteigimo valstybėje mokėtino pelno mokesčio. Be to, šie teisės aktai šioms bendrovėms trukdo pritraukti kapitalą iš Vokietijos. Beje, Teisingumo Teismas nepritarė argumentams, kad šiuos teisės aktus galima pateisinti būtinybe užtikrinti nacionalinės mokesčių sistemos darnumą. Jis pažymėjo, kad siekiant nekelti grėsmės mokesčių sistemos darnumui pakaktų suteikti mokesčių mokėtojui, turinčiam kitoje valstybėje narėje įsteigtos bendrovės akcijų, mokesčio kreditą, apskaičiuotiną pagal pelno mokestį, kurį ši bendrovė turi sumokėti pastarojoje valstybėje narėje. Toks sprendimas būtų mažiau laisvą kapitalo judėjimą ribojanti priemonė. Galiausiai nurodęs, kad iš laisvo kapitalo judėjimo išplaukiantys reikalavimai dividendų, kuriuos asmenys rezidentai gavo iš bendrovių ne rezidenčių, srityje buvo išaiškinti sprendime *Verkooijen* ir kad jo poveikis nebuvo apribotas laiko atžvilgiu, Teisingumo Teismas nusprendė, jog nereikia apriboti ir šio sprendimo poveikio laiko atžvilgiu.

Beje, tam tikros priemonės buvo pripažintos iš dalies nesuderinamomis su pagrindinėmis Sutartyje įtvirtintomis laisvėmis arba nesuderinamomis atlikus proporcingumo kontrolę siekiamo teisėto tikslo atžvilgiu. Šiuo atžvilgiu pirmiausia paminėtina byla *Centro Equestro da Lezíria Grande* (2007 m. vasario 15 d. Sprendimas, [C-345/04](#), Rink. p. I-1425). Bendrovės ne rezidentės valstybėje narėje už keletą surengtų meninių pasirodymų gautos pajamos buvo apmokestintos jas išskaitant prie šaltinio. Kadangi ji šioje valstybėje narėje nebuvo įsisteigusi, ji buvo apmokestinta iš dalies ir galėjo taip atskaitytą mokestį susigrąžinti su sąlyga, jog veiklos išlaidos ar profesinės išlaidos, kurios yra tiesiogiai ekonomiškai susijusios su apmokestinamomis pajamomis, viršija pusę šių pajamų. Teisingumo Teismas nusprendė, kad EB sutarties 59 straipsnis (po pakeitimo – EB 49 straipsnis) nedraudžia teisės aktų,

nustatančių iš mokesčių mokėtojo, apmokestinamo iš dalies, gautų pajamų prie šaltinio išskaityto pelno mokesčio grąžinimo sąlygą, jog mokesčių mokėtojo veiklos išlaidos, į kurias jis šiuo tikslu prašo atsižvelgti, būtų tiesiogiai ekonomiškai susijusios su dėl atitinkamoje valstybėje narėje vykdytos veiklos gautomis pajamomis, jeigu, neatsižvelgiant į išlaidų atsiradimo vietą ir datą, visos išlaidos, kurios negali būti atskirtos nuo šios veiklos, pripažįstamos su ja tiesiogiai susijusiomis. Tačiau šis straipsnis draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos šio mokesčio grąžinimas mokesčių mokėtojui priklauso nuo sąlygos, kad šios veiklos išlaidos viršija pusę šių pajamų.

Antra, minėtas sprendimas *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* buvo susijęs su valstybės narės teisės aktais, apribojančiais bendrovės rezidentės galimybę mokesčių tikslais atskaityti palūkanas už pasiskolintą kapitalą, mokamas tiesiogiai arba netiesiogiai patronuojančiai bendrovei, kitos valstybės narės rezidentei, arba bendrovei, kitos valstybės narės rezidentei, kontroliuojamai patronuojančios bendrovės, ir šio apribojimo netaikančiais bendrovei rezidentei, pasiskolinusiai kapitalą iš bendrovės, taip pat rezidentės. Konstatavęs, kad dėl nustatyto nevienodo dukterinių bendrovių rezidenčių vertinimo, atsižvelgiant į jų patronuojančios bendrovės buveinės vietą, naudojimasis įsisteigimo laisve tampa mažiau patrauklus kitose valstybėse narėse įsteigtoms bendrovėms, Teisingumo Teismas priminė, kad vis dėlto įsisteigimo laisvę ribojanti nacionalinė priemonė gali būti pateisinama, kai ji skirta vien apsimestiniams, ekonominio pagrindo neturintiems dariniams, kurių tikslas – išvengti atitinkamos valstybės narės teisės aktų taikymo. Teisingumo Teismo manymu, tokios rūšies veiksmai trukdytų valstybių narių teisei vykdyti savo kompetenciją mokesčių srityje, susijusią su jų teritorijoje vykdoma veikla, ir taip keltų pavojų proporcingam apmokestinimo įgaliojimų paskirstymui tarp valstybių narių. Toliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad nagrinėjami teisės aktai, draudžiantys subkapitalizacijos praktiką, yra tinkami šiam tikslui pasiekti, tačiau nepateikė nuomonės dėl nagrinėjamos priemonės proporcingumo šiuo konkrečiu atveju, perdavęs šią problemą spręsti nacionaliniam teismui. Vis dėlto jis nurodė, kad nacionalinės teisės aktus reikia pripažinti proporcingais, jeigu, pirma, mokesčių mokėtojui suteikiama galimybė, netaikant pernelyg sudėtingų administracinių apribojimų, prireikus pateikti įrodymų dėl nagrinėjamo sandorio sudarymo komercinių priežasčių, taigi leidžiančių atlikti objektyvių ir patikrintinų veiksnių vertinimą siekiant identifikuoti vien apsimestinį ir vien mokesčių tikslais egzistuojantį darinį, ir, antra, jeigu sumokėtos palūkanos perkvalifikuojamos paskirstytuoju pelnu tik ta šių palūkanų dalimi, kuri viršija tai, kas būtų sutarta konkurencijos sąlygomis.

Galiausiai tam tikros nacionalinės priemonės, nors jomis panašios situacijos buvo vertinamos nevienodai, pripažintos suderinamomis su Bendrijos teise, nes jos buvo pateisintos privalomuoju bendrojo intereso pagrindu. Be minėto sprendimo *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*, išskirtina byla *Oy AA* (2007 m. liepos 18 d. Sprendimas, [C-231/05](#)), kurioje buvo pritarta argumentams dėl pateisinimo mokesčių vengimo pavojumi. Ši byla buvo susijusi su valstybės narės teisės aktais, pagal kuriuos dukterinė bendrovė, šios valstybės narės rezidentė, galėjo iš savo apmokestinamųjų pajamų atskaityti jos grupės viduje pervestas lėšas patronuojančiai bendrovei, tik jei pastaroji bendrovė turėjo savo buveinę šioje valstybėje narėje. Nurodęs, kad šiais teisės aktais įtvirtinamas nevienodas toje pačioje valstybėje narėje įsisteigusių dukterinių bendrovių vertinimas, atsižvelgiant į tai, ar jų patronuojanti bendrovė turi buveinę šioje valstybėje narėje, t. y. įsisteigimo laisvę ribojantis skirtumas, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šį apribojimą pateisina dvi kartu taikomos

būtinybės: būtinybė apsaugoti proporcingą apmokestinimo įgaliojimų paskirstymą tarp valstybių narių ir būtinybė užkirsti kelią mokesčių vengimui. Šie argumentai kartu sudėjus iš tiesų yra su Sutartimi suderinami teisėti tikslai ir priskiriami privalomiesiems bendrojo intereso pagrindams. Teisingumo Teismo manymu, leidžiant atskaityti tokį tarpvalstybinį elementą turintį lėšų pervedimą grupės viduje, bendrovių grupės galėtų laisvai pasirinkti valstybę narę, kurioje bus apmokestintos dukterinės bendrovės pelnas, atimant šias pervestas lėšas iš pastarosios bendrovės mokesčio bazės, o kai šis pervedimas jį gaunančios patronuojančios bendrovės valstybėje narėje laikomas apmokestinamomis pajamomis, įskačiuojant jį į patronuojančios bendrovės pelną; o tai pakenktų pačiai apmokestinimo įgaliojimų pasidalijimo tarp valstybių narių sistemai. Be to, galimybė pervesti dukterinės bendrovės apmokestinamąsias pajamas patronuojančiai bendrovei, kurios buveinė yra kitoje valstybėje narėje, sukelia riziką, kad sudarant vien apsimestinius susitarimus pajamų pervedimai bendrovių grupės viduje bus vykdomi į bendroves, esančias mažiausius mokesčio tarifus taikančiose valstybėse narėse. Galiausiai Teisingumo Teismas pripažino, kad nors šiais teisės aktais konkrečiai nesiekama numatytų mokesčių lengvatų neleisti taikyti vien apsimestiniams susitarimams, jie gali būti laikomi proporcingais visiems pirmiau nurodytiems siekiamiems tikslams, nes toks šios lengvatos išplėtimas tarpvalstybinį elementą turintiems atvejams leistų bendrovių grupėms laisvai pasirinkti valstybę narę, kurioje jų pelnas bus apmokestinamas pažeidžiant dukterinės bendrovės valstybės narės teisę apmokestinti pelną, gautą už jos teritorijoje vykdytą veiklą.

Privačių asmenų apmokestinimo srityje keletas nacionalinių priemonių buvo pripažintos nesuderinamomis su pagrindinėmis Sutartyje įtvirtintomis laisvėmis, nes jose be pagrįsto pateisinimo vienodos situacijos buvo vertinamos skirtingai. Taigi, Teisingumo Teismas sprendime *Meindl* (2007 m. sausio 25 d. Sprendimas, [C-329/05](#), Rink. p. I-1113) nusprendė, kad valstybė narė, kurios rezidentas yra mokesčių mokėtojas, negali atsisakyti bendrai apmokestinti jo ir sutuoktinio, su kuriuo jis nėra išsiskyręs ir kuris yra kitos valstybės narės rezidentas, motyvuodama tuo, kad šis sutuoktinis šioje kitoje valstybėje narėje gauna daugiau nei 10 % namų ūkio pajamų ir daugiau nei tam tikrą nustatytą ribą, kai šioje kitoje valstybėje narėje šio sutuoktinio gautos pajamos neapmokestinamos pajamų mokesčiu. Iš tiesų toks mokesčių mokėtojas buvo vertinamas nevienodai, nors jo padėtis objektyviai yra tokia pati kaip ir mokesčių mokėtojo rezidento, kurio sutuoktinis gyvena toje pačioje valstybėje narėje ir joje gauna neapmokestinamąsias pajamas. Be to, Teisingumo Teismas pripažino, kad tokio mokesčių mokėtojo gyvenamosios vietos valstybė yra vienintelė valstybė, kuri gali atsižvelgti į šio mokesčių mokėtojo asmeninę ir šeiminingą situaciją, nes jis šioje valstybėje ne tik gyvena, bet ir gauna visas apmokestinamąsias namų ūkio pajamas. Taigi nesant pateisinimo, kad toks mokesčių mokėtojas visiškai negali pasinaudoti tuo, jog būtų atsižvelgta į jo asmeninę ir šeiminingą padėtį, bet, atvirkščiai, jis apmokestinamas viengungiams taikomu mokesčiu, nepaisant jo turimo susituokusio asmens civilinio statuso, yra įsisteigimo laisvės principu draudžiama diskriminacija.

Sprendimas *Talotta* (2007 m. kovo 22 d. Sprendimas, [C-383/05](#), Rink. p. I-2555) yra dar vienas sprendimo, kuriuo priemonė, priimta dėl pajamų mokesčio, buvo pripažinta nesuderinama su EB sutartimi, nes joje objektyviai panaši mokesčių mokėtojų rezidentų ir mokesčių mokėtojų ne rezidentų padėtis buvo vertinama skirtingai, pavyzdys. Nagrinėjami teisės aktai numatė, kad nesant įrodymų mokesčių mokėtojo rezidento apmokestinamosios pajamos, gautos iš savarankiškai vykdomos veiklos, nustatomos palyginus su kitų mokesčių mokėtojų pajamomis, o mokesčių mokėtojo ne rezidento atveju jos buvo nustatomos

taikant minimalius apmokestinamųjų pajamų dydžius. Teisingumo Teismas nusprendė, kad toks nevienodas vertinimas yra įsisteigimo laisvei prieštaraujanti netiesioginė diskriminacija dėl pilietybės, nes, viena vertus, savarankiškai atitinkamos valstybės narės teritorijoje dirbančio mokesčių mokėtojo rezidento ir mokesčių mokėtojo ne rezidento gautos pajamos yra priskiriamos tai pačiai pajamų, gaunamų iš savarankiškos atitinkamos valstybės narės teritorijoje vykdomos veiklos, kategorijai, ir, kita vertus, toks vertinimas daugiausia gali pakenkti kitų valstybių narių piliečiams, nes ne rezidentai dažniausiai yra užsieniečiai. Šiuo atžvilgiu neturi reikšmės aplinkybė, kad minimalūs apmokestinamųjų pajamų dydžiai dažnai yra palankūs mokesčių mokėtojams ne rezidentams. Toliau Teisingumo Teismas patikslino, kad nors būtinybė užtikrinti veiksmingą mokesčių kontrolę ir yra privalomasis bendrojo intereso pagrindas, ja negalima pateisinti šios netiesioginės diskriminacijos, nes tų pačių praktinių sunkumų iškyla vykdant ir rezidentų kontrolę, be to, yra ir kitų priemonių, kurios valstybėms narėms leistų keisti informaciją mokesčių srityje.

Galiausiai byloje *Komisija prieš Daniją* (2007 m. sausio 30 d. Sprendimas, [C-150/04](#), Rink. p. I-1169) Teisingumo Teismas patenkino Komisijos ieškinį, pareikštą Danijos Karalystei dėl įsipareigojimų neįvykdymo, pripažinęs, kad teisės aktai, leidžiantys mokesčių mokėtojams iš savo apmokestinamųjų pajamų atskaityti pagal pensijų planą pervestas įmokas ar jų neapmokestinti, jeigu šis planas sudarytas su nacionalinėje teritorijoje įsteigta įstaiga, netaikant jokios mokesčių lengvatos planams, sudarytiems su kitose valstybėse narėse įsteigtomis pensijų kaupimo įstaigomis, prieštarauja EB 39, 43 ir 49 straipsniams. Iš tiesų Teisingumo Teismas pripažino, kad tokie teisės aktai gali atgrasyti kitos valstybės narės pensijų kaupimo įstaigą nuo naudojimosi draudimo paslaugų teikimo laisve, taip pat kitos valstybės narės kilmės ar joje dirbusius ir jau pensijų plano sutartį joje sudariusius darbuotojus nuo naudojimosi įsisteigimo laisve ir laisvu judėjimu. Teisingumo Teismas atmetė argumentus, pagrįstus būtinybe užtikrinti veiksmingą mokesčių kontrolę ir užkirsti kelią mokesčių vengimui, nusprendęs, kad egzistuoja mažiau ribojančių priemonių šiems tikslams pasiekti. Nepritarta ir pateisinimui, grindžiamam mokesčių sistemos darnumu, nes nebuvo įrodytas tiesioginis ryšys tarp mokesčių lengvatos ir atitinkamo apmokestinimo. Iš tiesų vienintelis veiksnys, galintis neigiamai paveikti šį darnumą, yra mokesčių mokėtojo gyvenamosios vietos pakeitimas tarp įmokų mokėjimo ir atitinkamų išmokų pervedimo momento, o ne aplinkybė, kad atitinkama pensijų kaupimo įstaiga yra kitoje valstybėje narėje.

Vizos, prieglobstis ir imigracija

Bylose *Jungtinė Karalystė prieš Tarybą* (2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimas, [C-77/05](#) ir [C-137/05](#)) Teisingumo Teismo turėjo išaiškinti Šengeno protokolą¹⁸ priimtų Reglamentų (EB) Nr. 2007/2004¹⁹ ir 2252/2004²⁰ atžvilgiu. Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės

¹⁸ Amsterdamo sutartimi prie ES ir EB sutarčių pridėtas Protokolas dėl Šengeno *acquis* integravimo į Europos Sąjungos sistemą.

¹⁹ 2004 m. spalio 26 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2007/2004, įsteigiantis Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūrą (OL L 349, p. 1).

²⁰ 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2252/2004 dėl valstybių narių išduodamų pasų ir kelionės dokumentų apsauginių savybių ir biometrikos standartų (OL L 385, p. 1).

Airijos Karalystė, kuriai Taryba neleido dalyvauti šių reglamentų priėmimo procedūroje, prašė juos panaikinti argumentuodama tuo, kad toks neleidimas dalyvauti pažeidė Šengeno protokolą.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad Šengeno protokolą buvo taikomas teisingai ir kad jo 5 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, jog valstybė narė gali dalyvauti šio straipsnio pagrindu priimančios priemonės procedūroje, tik jeigu šiai valstybei narei Taryba leido priimti įsipareigojimus dėl Šengeno *acquis* nuostatų, kurioms priskirtina priemonė, kurią ketinama priimti, ar kurias ji plėtoja, laikymosi, tačiau šiuo atveju taip nebuvo. Jo nuomone, Jungtinės Karalystės ginamas aiškinimas lemtų tai, kad Šengeno protokolo 4 straipsnis prarastų veiksmingumą, nes Jungtinė Karalystė ir Airija galėtų dalyvauti visuose pagal šio protokolo 5 straipsnio 1 dalį Šengeno *acquis* pagrindu pateiktuose pasiūlymuose ir iniciatyvose, nors jos neįsipareigojo laikytis atitinkamų šio *acquis* nuostatų arba joms nebuvo leista dalyvauti jas taikant.

Konkurencijos normos

Konkurencijos srityje ypatingas dėmesys atkreiptinas į tris sprendimus. Pirma, išskirtina byla *Autorità garante della Concorrenza e del Mercato* (2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas, [C-280/06](#)), kurioje buvo nagrinėjami konkurencijos normų pažeidimo priskyrimo kriterijai įmonių, pavaldžių tai pačiai valdžios institucijai, perdavimo atveju. Šiame sprendime Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad kai įmonė pažeidžia konkurencijos normas, remiantis asmeninės atsakomybės principu, ji turi už šį pažeidimą atsakyti. Teisiniai ar organizaciniai konkurencijos normas pažeidusio subjekto pokyčiai nebūtinai lemia, kad sukuriama nauja įmonė, kuri neatsako už pirmtako subjekto atliktus konkurencijos normoms prieštaraujančius veiksmus, jei ekonominiu požiūriu abu subjektai sutampa. Teisingumo Teismas patikslino, kad kai du subjektai sudaro vieną ekonominį vienetą, aplinkybė, kad pažeidimą padaręs subjektas vis dar egzistuoja, savaime netrukdo nubausti subjekto, kuriam jis perdavė savo ūkinę veiklą. Galiausiai Teisingumo Teismas pabrėžė, kad toks sankcijos skyrimas leistinas ypač tuomet, kai šiuos subjektus kontroliavo tas pats asmuo ir jie, atsižvelgiant į glaudžius ryšius, juos vienijančius ekonominiu ir organizaciniu aspektais, vadovavosi iš esmės tomis pačiomis komercinėmis gairėmis. Todėl jis nusprendė, kad kai nuo tos pačios valdžios institucijos priklausančių subjektų veiksmus, kuriais padaromas tas pats pažeidimas, atliko vienas subjektas, paskui tęsė ir užbaigė kitas subjektas, perėmęs nenustojusio egzistuoti pirmojo subjekto teises, šis antrasis subjektas gali būti nubaustas už visą pažeidimą, įrodžius, jog šie abu subjektai buvo pavaldūs šiai valdžios institucijai.

Antra, paminėtina byla *British Airways prieš Komisiją* (2007 m. kovo 15 d. Sprendimas, [C-95/04 P](#), Rink. p. I-2331), kurioje Teisingumo Teismas patikslino dominuojančios įmonės teikiamų premijų ir nuolaidų taikymo tvarką. Teisingumo Teismas nusprendė, kad priimant sprendimą dėl galimo dominuojančios įmonės taikomos nuolaidų ar premijų, kurios nėra nei kiekybinės nuolaidos ar premijos, nei ištikimybės nuolaidos ar premijos, sistemos piktnaudžiaujamo pobūdžio pirmiausia reikia įvertinti įvairias aplinkybes, būtent šių nuolaidų ar premijų suteikimo kriterijus ir sąlygas. Pirmiausia reikia patikrinti, ar, pirma, šios nuolaidos ar premijos gali sukelti konkurentų pašalinimo poveikį, t. y. ar dėl jų dominuojančios įmonės konkurentams nėra sunkiau ar netgi beveik neįmanoma patekti į

rinką ir, antra, ar dėl jų šios įmonės kontrahentams nėra sunkiau ar netgi neįmanoma pasirinkti tiekimo šaltinius ir prekybos partnerius iš kelių esančiųjų. Toliau reikia patikrinti, ar nuolaidos ir premijos, dėl kurių buvo susitarta, yra objektyviai ekonomiškai pagrįstos. Beje, Teisingumo Teismas patikslino EB 82 straipsnio antrosios įtraukos c punkte įtvirtinto diskriminacijos draudimo taikymo dominuojančių įmonių taikomoms premijoms ir nuolaidoms, dėl kurių jos susitarė, sąlygas, pabrėžęs, jog svarbu konstatuoti, kad tokios įmonės veiksmai rinkoje buvo ne tik diskriminuojantys, bet jais buvo siekiama ir iškraipyti tarp įmonės kontrahentų esantį konkurencinį santykį.

Galiausiai byloje *Cementbouw Handel & Industrie prieš Komisiją* (2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimas, [C-202/06 P](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo šalių siūlomų įsipareigojimų poveikį Europos Bendrijų Komisijos kompetencijai koncentracijų tarp įmonių kontrolės srityje. Teisingumo Teismas priminė, kad Reglamentas Nr. 4064/89²¹ koncentracijų tarp įmonių srityje grindžiamas tikslaus nacionalinių ir Bendrijos institucijų kompetencijos padalijimo principu. Toks padalijimas būtent atitinka teisinio saugumo siekį, reikalaujantį, kad būtų galima aiškiai identifikuoti instituciją, kompetentingą išnagrinėti atitinkamą koncentraciją. Dėl šios priežasties Bendrijos teisės aktų leidėjas įtvirtino tikslus ir objektyvius kriterijus, leidžiančius nustatyti, ar koncentracija tarp įmonių yra reikalaujamos ekonominės apimtys, kad būtų pripažinta „Bendrijos masto“ ir todėl būtų priskirta Komisijos išimtinai kompetencijai. Be to, skubos reikalavimas, kuris bendrai būdingas Reglamentui Nr. 4064/89 ir kuris įpareigoja Komisiją laikytis griežtų terminų galutiniam sprendimui priimti, reiškia, kad Komisijos kompetencija negali būti bet kuriuo metu ginčijama ar nuolat keičiama. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad nors Komisija netenka kompetencijos nagrinėti koncentraciją tarp įmonių, jeigu atitinkamos įmonės visiškai atsisako šio plano, kitaip yra tuo atveju, kai šalys pasiūlo padaryti tik dalinius plano pakeitimus. Tokie pasiūlymai negali įpareigoti Komisijos peržiūrėti savo kompetenciją, nes priešingu atveju suinteresuotosios įmonės galėtų labai trukdyti procedūros eigai ir susilpnintų Bendrijos teisės aktų leidėjo siektos kontrolės veiksmingumą. Taigi įmonių pasiūlyti ar prisiimti įsipareigojimai yra aplinkybės, į kurias Komisija, nagrinėdama klausimą iš esmės, t. y. ar koncentracija yra suderinama su bendrąja rinka, turi atsižvelgti, tačiau dėl jų Komisija neturėtų prarasti savo kompetencijos, nes ji jau buvo patikrinta pirmajame procedūros etape. Iš to išplaukia, kad Komisijos kompetencija nagrinėti koncentraciją tarp įmonių turi būti nustatyta visai procedūros trukmei konkrečiu momentu ir jis būtinai turi būti glaudžiai susijęs su pranešimu apie koncentraciją tarp įmonių.

Mokesčiai

Šioje srityje ypač paminėtinos trys bylos, susijusios su pridėtinės vertės mokesčiu (toliau – PVM).

Sujungtose bylose *T-Mobile Austria ir kt.* (2007 m. birželio 26 d. Sprendimas, [C-284/04](#)) ir *Hutchison 3G ir kt.* (2007 m. birželio 26 d. Sprendimas, [C-369/04](#)) Teisingumo Teismas turėjo progą patikslinti ekonominės veiklos sąvokos taikymo apimtį Šeštosios

²¹ 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OL L 395, p. 1), iš dalies pakeistas 1997 m. birželio 30 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1310/97 (OL L 180, p. 1).

direktyvos 77/388²² 4 straipsnio 2 dalies prasme. Šios dvi bylos susijusios su už dažnių skyrimą atsakingos nacionalinės reguliavimo tarnybos atliekamu teisių, kaip antai teisių naudoti elektromagnetinio spektro dažnius siekiant visuomenei teikti judriojo ryšio telekomunikacijų paslaugas, suteikimu rengiant aukcioną. Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokių leidimų suteikimą reikia laikyti būtina ir išankstine ūkio subjektų patekimo į telekomunikacijų rinką sąlyga, o ne kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos dalyvavimu minėtoje rinkoje. Iš tikrųjų tik šie ūkio subjektai, suteiktų teisių turėtojai, veikia rinkoje naudodami nagrinėjamą turtą siekdami gauti nuolatinių pajamų, o taip nėra kompetentingų valdžios institucijų atveju. Šios išvados nekeičia ir tai, kad už nagrinėjamų teisių naudoti suteikimą mokamas mokestis. Todėl šis suteikimas nėra „ekonominė veikla“ minėto 4 straipsnio 2 dalies prasme ir todėl jis nepatenka į Šeštosios direktyvos 77/388 taikymo sritį.

Byloje *Planzer Luxembourg* (2007 m. birželio 28 d. Sprendimas, [C-73/06](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo Aštuntojoje direktyvoje 79/1072²³ ir Tryliktoje direktyvoje 86/560²⁴ nustatytas PVM grąžinimo sąlygas ir tvarką. Ši byla kilo dėl valstybės narės mokesčių administracijos atsisakymo grąžinti apmokestinamajam asmeniui, kurio buveinė yra kitoje valstybėje narėje, jo sumokėtą PVM už pirmojoje valstybėje narėje jo apmokestinamajai veiklai įsigytas prekes tuo pagrindu, kad buvo abejojama, kur yra aptariamo apmokestinamojo asmens faktinė verslo valdymo vieta, t. y. ar valstybėje narėje, kurioje yra jo registruota buveinė, ar už Bendrijos teritorijos, kur įsisteigusi patronuojanti bendrovė, nepaisant to, kad buvo pateiktas valstybės narės, kurioje yra apmokestinamojo asmens buveinė, administracijos išduotas pažymėjimas dėl jo apmokestinimo PVM šioje valstybėje narėje. Teisingumo Teismas pirmiausia patvirtino, kad Aštuntosios direktyvos B priedo pavyzdį atitinkantis pažymėjimas iš principo leidžia preziumuoti ne tik, kad suinteresuotasis asmuo apmokestinamas pažymėjimą išdavusioje valstybėje narėje, bet taip pat, jog jis šioje valstybėje yra viena ar kita forma įsisteigęs, o tai iš principo faktiškai ir teisiškai saisto valstybės narės, kurioje prašoma grąžinti mokestį, administraciją. Vis dėlto esant abejonų, ar subjektas, kurio adresas nurodytas išduotame pažymėjime, realiai ekonomiškai egzistuoja, atitinkama administracija tuo gali įsitikinti pasinaudodama šiuo tikslu reglamentuojančiuose Bendrijos teisės aktuose numatytais administracinėmis priemonėmis bei prireikus atsisakyti grąžinti apmokestinamojo asmens prašomą mokestį, neužkertant galimybės pastarajam kreiptis į teismą pareiškiant ieškinį. Toliau Teisingumo Teismas patikslino, kad bendrovės ekonominės veiklos buveinė Tryliktosios direktyvos 1 straipsnio 1 dalies prasme reiškia vietą, kurioje priimami svarbiausi šios bendrovės valdymo sprendimai ir atliekamos jos centrinės administracijos funkcijos. Nustatant šią vietą reikia atsižvelgti į keletą aspektų, tarp kurių pirmiausia – registruota buveinė, centrinės administracijos vieta, vadovų susirinkimų vieta ir paprastai su ja sutampanti susirinkimų vieta, kurioje apibrėžiama šios bendrovės strategija. Taip pat galima atsižvelgti

²² 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (OL L 145, p. 1).

²³ 1979 m. gruodžio 6 d. Aštuntoji Tarybos direktyva 79/1072/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų suderinimo – pridėtinės vertės mokesčio grąžinimo apmokestinamiesiems asmenims, kurie nėra įsisteigę šalies teritorijoje, tvarka (OL L 331, p. 11).

²⁴ 1986 m. lapkričio 17 d. Tryliktoji Tarybos direktyva 86/560/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų suderinimo – pridėtinės vertės mokesčio grąžinimo apmokestinamiesiems asmenims, kurie nėra įsisteigę Bendrijos teritorijoje, tvarkos (OL L 326, p. 40).

ir į kitus aspektus: pagrindinių vadovų gyvenamąją vietą, visuotinių susirinkimų vietą, administracinių dokumentų ir apskaitos dokumentų laikymo vietą ir į pagrindinę finansinių, ypač banko, operacijų vietą. Taip fiktyvus įsisteigimas, apibūdinamas bendrovė – „pašto dėžutė“ ar „priedanga“, negali būti pripažįstamas ekonominės veiklos buveine Tryliktosios direktyvos 1 straipsnio 1 punkto prasme.

Teisės aktų derinimas ir suderinti teisės aktai

Šioje srityje, kaip ir ankstesniais metais, Teisingumo Teismo praktika yra gausi; ypač paminėtinos kelios bylos.

Byloje *AGM-COS.MET* (2007 m. balandžio 17 d. Sprendimas, [C-470/03](#)) Teisingumo Teismui buvo pateiktas klausimas, ar pareigūno, kuris viešais pareiškimais pranešė apie tam tikrų transporto priemonių netvirtus keltuvus, veiksmai gali būti priskiriami valstybei. Teisingumo Teismas nusprendė, kad vieno pareigūno pareiškimai, kurie dėl savo formos ir aplinkybių asmenims, kuriems jie skirti, sudaro įspūdį, kad jie – ne asmeninė pareigūno nuomonė, o oficiali valstybės pozicija, priskirtini valstybei. Lemiamas veiksnys yra tas, ar asmenys, kuriems šie pareiškimai skirti, atitinkamomis aplinkybėmis gali pagrįstai daryti prielaidą, kad tai yra pozicija, kurios pareigūnas laikosi vykdydamas savo oficialias pareigas. Konkrečiau kalbant, pareigūno pareiškimai, kuriais mašinos, patvirtintos kaip atitinkančios Direktyvą 98/37/EB²⁵, apibūdinamos kaip neatitinkančios atitinkamo suderinto standarto ir pavojingos, gali bent netiesiogiai sudaryti kliūčių pateikti šias mašinas į rinką ir jų negalima pateisinti sveikatos apsaugos tikslu ar pareigūnų saviraiškos laisve. Iš tiesų Direktyvos 98/37 4 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ji, viena vertus, suteikia privatiems asmenims teisių ir, kita vertus, valstybėms narėms nepalieka jokios diskrecijos, šiuo atveju, kiek ji susijusi su minėtą direktyvą atitinkančiomis mašinomis ar tokiais laikomomis mašinomis. Šios nuostatos pažeidimas dėl valstybės narės pareigūno pareiškimų su sąlyga, kad jie priskirtini šiai valstybei, yra pakankamai akivaizdus Bendrijos teisės pažeidimas, jog kiltų šios valstybės atsakomybė.

Byloje *Ordre des barreaux francophones et germanophone ir kt.* (2007 m. birželio 26 d. Sprendimas, [C-305/05](#)) buvo pateiktas klausimas, ar nustačius advokatams, dalyvaujantiems vykdam tam tikrus finansinius sandorius, nesusijusius su teismo procesu, Direktyvos 91/308²⁶ 6 straipsnio 1 dalyje numatytą informavimo ir bendradarbiavimo su valdžios institucijomis, atsakingomis už kovą su pinigų plovimu, pareigą, nepažeidžiama teisė į teisingą procesą.

Teisingumo Teismas, pirmiausia priminęs, kad informavimo ir bendradarbiavimo pareiga advokatams taikoma tik tuomet, kai jie padeda klientui parengti ar vykdyti tam tikrus sandorius, kurie daugiausia yra finansiniai ar nekilnojamojo turto, arba kai jie veikia kliento vardu ir jo naudai finansiniame ar nekilnojamojo turto sandoryje, nusprendė, jog šiuo

²⁵ 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/37/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su mašinomis, suderinimo (OL L 207, p. 1).

²⁶ 1991 m. birželio 10 d. Tarybos direktyva 91/308/EEB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui (OL L 166, p. 77).

atveju teisė į teisingą procesą nebuvo pažeista. Paprastai ši veikla dėl savo pobūdžio nesusijusi su teismo procesu ir dėl to nepatenka į teisės į teisingą procesą taikymo sritį.

Nuo to momento, kai advokato paslaugų prašoma gynybos ar atstovavimo teisme tikslams ar prašant konsultacijų dėl teismo proceso inicijavimo ar išvengimo, šis advokatas atleidžiamas nuo nustatytos informavimo ir bendradarbiavimo pareigos, ir nesvarbu, ar informacija gauta prieš procesą, proceso metu, ar po jo. Tokiu atleidimu nuo pareigos siekiama apsaugoti kliento teisę į teisingą procesą.

Byloje *Land Oberösterreich prieš Komisiją* (2007 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas, [C-439/05 P](#) ir [C-454/05 P](#)) Europos Bendrijų Komisija atmetė Austrijos Respublikos prašymą dėl leidimo nukrypti nuo suderinimo priemonių, pateiktą EB 95 straipsnio 5 dalies pagrindu pranešant apie genetiškai modifikuotų organizmų uždraudimo Aukštutinėje Austrijoje įstatymo projektą, kuriuo buvo siekiama nuo Direktyvos 2001/18²⁷ nukrypstančių nuostatų patvirtinimo. Pirmosios instancijos teismui atmetus pareikštą ieškinį dėl skundžiamo Komisijos sprendimo panaikinimo, apeliantai apeliacinį skundą grindė rungtyniškumo principo ir EB 95 straipsnio 5 dalies pažeidimais. Teisingumo Teismas, atsižvelgęs į EB 95 straipsnio 5 dalyje numatytos procedūros ypatumus, šios procedūros panašumus su numatyta šio straipsnio 4 dalyje bei šių dviejų dalių bendrą tikslą – leisti valstybėms narėms nukrypti nuo suderinimo priemonių, nusprendė, jog Komisija neprivalo laikytis rungtyniškumo principo prieš priimdama sprendimą pagal EB 95 straipsnio 5 dalį.

Iš tiesų iš šio straipsnio formuluotės neišplaukia, kad Komisija privalo išklausti pranešimą pateikusių valstybę narę prieš priimdama sprendimą, kuriuo patvirtinamos arba atmetamos nagrinėjamos nacionalinės nuostatos. Bendrijos teisės aktų leidėjas tik numatė sąlygas, kurias reikia įvykdyti norint gauti Komisijos sprendimą, terminus, per kuriuos ši turi priimti sprendimą dėl patvirtinimo arba atmetimo, ir galimybę pratęsti terminą.

Be to, procedūrą pradeda ne Bendrijos ar nacionalinė institucija, bet valstybė narė, o Komisija sprendimą priima tik reaguodama į šią iniciatyvą. Valstybė narė savo prašyme gali pareikšti nuomonę dėl nacionalinių nuostatų, kurias ji prašo leisti įtvirtinti, nes tai aiškiai išplaukia iš EB 95 straipsnio 5 dalies, įpareigojančios valstybę narę nurodyti prašymą pagrindžiančius motyvus.

Be to, Teisingumo Teismas patikslino, kad nacionalinės nuostatos, nukrypstančios nuo suderinimo priemonės nuostatų, turi būti pagrįstos naujais mokslo įrodymais aplinkos ar darbo apsaugos srityje dėl šiai valstybei narei būdingos problemos, kuri iškyla nustačius suderinimo priemonę, ir kad Komisijai turi būti pranešta apie numatytas nuostatas ir jų priėmimo motyvus.

Byloje *Rampion ir Godard* (2007 m. spalio 4 d. Sprendimas, [C-429/05](#)), susijusioje su vartotojų apsauga vartojimo kredito ir vartotojo teisės pareikšti reikalavimus kredito

²⁷ 2001 m. kovo 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/18/EB dėl genetiškai modifikuotų organizmų apgalvoto išleidimo į aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/220/EEB – Komisijos deklaracija (OL L 106, p. 1).

davėjui srityje, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyva 87/102²⁸ taikoma ir vienintelį sandorį finansuojančiam kreditui, ir kredito suteikimui, leidžiančiam vartotojui šį kreditą panaudoti keliems tikslams. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šios direktyvos 11 ir 14 straipsnius reikia aiškinti kaip draudžiančius nustatyti teisės pareikšti reikalavimus, kuria pagal šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalį naudojasi vartotojas kredito davėjo atžvilgiu, sąlygą, jog išankstiniame kredito pasiūlyme būtų nurodytos finansuojamos prekės arba teikiamos paslaugos. Iš tiesų šio straipsnio, numatančio, kad valstybės narės nustato, kaip ir kokiomis sąlygomis vartotojas gali pareikšti reikalavimus kredito davėjui, negalima aiškinti kaip leidžiančio valstybėms narėms nustatyti vartotojo teisės pareikšti reikalavimus sąlygas, papildančias joje pateiktą baigtinį sąlygų sąrašą. Tokį aiškinimą patvirtina šios direktyvos 14 straipsnis, be kita ko, draudžiantis nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos vien dėl prekių ar teikiamų paslaugų nenurodymo kredito davėjas gali išvengti vartotojo reikalavimų, kuriuos jis pareikštų remdamasis minėtu 11 straipsniu.

Byloje *Schutzverband der Spirituosen-Industrie* (2007 m. spalio 4 d. Sprendimas, [C-457/05](#)) Teisingumo Teismas priminė, kad atsižvelgiant į Direktyvos 75/106²⁹ bendrą struktūrą ir tikslą bei EB 28 straipsnyje įtvirtintą laisvo prekių judėjimo principą, EB 28 straipsnis neleidžia valstybei drausti prekiauti fasuotomis prekėmis, kurių vardiniai 0,071 litro tūriai neįtraukti į Bendrijos asortimentą, bet kurios yra teisėtai pagamintos ir jomis teisėtai prekiaujama kitoje valstybėje narėje, nebent toks draudimas, grindžiamas privalomuoju reikalavimu, vienodai taikomas ir nacionalinėms, ir importuotoms prekėms, būtinas siekiant patenkinti aptariamą reikalavimą bei proporcingas siekiamo tikslo atžvilgiu ir, šio tikslo negalima pasiekti mažiau prekybą Bendrijoje ribojančiomis priemonėmis.

Vėl buvo bylinėjamasi dėl įvairių direktyvų dėl viešojo pirkimo sutarčių sudarymo.

Byloje *Asociación Nacional de Empresas Forestales* (2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas, [C-295/05](#)) buvo pateiktas klausimas, ar valstybė narė gali suteikti valstybės įmonei teisinį statusą, leidžiantį jai vykdyti sandorius netaikant Direktyvų 92/50³⁰, 93/36³¹ ir 93/37³² dėl viešojo pirkimo sutarčių sudarymo. Aptariama konkreti valstybės įmonė naudoja specifiniu statusu, leidžiančiu jai tiesioginiu administracijos užsakymu vykdyti daugumą sandorių remiantis tuo, kad ji yra administracijos techninė tarnyba, nesilaikant įstatyme numatytos sutarčių sudarymo tvarkos, ir neturi jokio pasirinkimo tiek dėl atitinkamų kompetentingų institucijų užsakymų vykdymo, tiek dėl savo teikiamų paslaugų įkainių nustatymo. Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėtos direktyvos nedraudžia tokio teisinio statuso, kuriuo naudojasi ši valstybės įmonė, leidžiančio jai, kaip valstybės įmonei

²⁸ 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 42, 1987, p. 48).

²⁹ 1974 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kai kurių skystųjų produktų fasavimu pagal tūrį, suderinimo (OL L 42, p. 1).

³⁰ 1992 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva 92/50/EEB dėl viešojo paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 209, p. 1).

³¹ 1993 m. birželio 14 d. Tarybos direktyva 93/36/EEB dėl viešojo prekių pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 199, p. 1).

³² 1993 m. birželio 14 d. Tarybos direktyva 93/37/EEB dėl viešojo darbų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 199, p. 54).

ir įvairių viešosios valdžios institucijų veikimo priemonei bei techninei tarnybai, vykdyti sandorius netaikant šių direktyvų numatytos tvarkos, jei, pirma, atitinkamos viešosios valdžios institucijos šią įmonę kontroliuoja analogiškai kaip savo tarnybas ir, antra, pagrindinę veiklos dalį tokia įmonė vykdo kartu su šiomis institucijomis.

Byloje *Komisija prieš Vokietiją* (2007 m. liepos 18 d. Sprendimas, [C-503/04](#)), susijusioje su Braunšveigo miesto (Vokietija) sudaryta sutartimi dėl atliekų šalinimo nepaskelbus konkurso Bendrijos lygmeniu ir kilusioje Vokietijos Federacinei Respublikai nevykdant sprendimo, kuriame konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas EB 226 straipsnio pagrindu, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nors Direktyvos 89/665³³ 2 straipsnio 6 dalies antroji pastraipa leidžia valstybėms narėms palikti galioti sutarčių, sudarytų pažeidžiant direktyvas dėl viešojo pirkimo sutarčių sudarymo, pasekmes ir taip gina kontrahentų teisėtus lūkesčius, vis dėlto nesusiaurindama vidaus rinką įsteigiančių Sutarties nuostatų taikymo srities ji negali lemti, kad perkančiosios organizacijos veiksmai trečiųjų šalių atžvilgiu turėtų būti pripažinti suderinamais su Bendrijos teise po tokių sutarčių sudarymo. Beje, ši nuostata, kaip matyti iš jos formuluotės, yra susijusi su atlyginimu, kurį iš perkančiosios organizacijos gali gauti žalą dėl jos padaryto pažeidimo patyręs asmuo, tačiau ji neturėtų būti laikoma reglamentuojančia taip pat santykius tarp valstybių narių ir Bendrijos, nes jie aptariami atsižvelgiant į EB 226 ir 228 straipsnių kontekstą. Netgi darant prielaidą, kad sutarties, sudarytos pažeidžiant Direktyvą 92/50, nutraukimo atveju kontrahentas galėtų teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos, *pacta sunt servanda* principais bei teise į nuosavybę remtis perkančiosios organizacijos atžvilgiu, bet kuriuo atveju valstybė narė šiais principais ar šia teise negali remtis siekdama pateisinti sprendimo, konstatuojančio įsipareigojimų neįvykdymą EB 226 straipsnio pagrindu, nevykdymą, ir dėl to išvengti atsakomybės pagal Bendrijos teisę.

Byloje *Bayerischer Rundfunk ir kt.* (2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimas, [C-337/06](#)) buvo pateiktas klausimas, ar pagal taikomas Bendrijos viešojo pirkimo sutarčių sudarymo normas Vokietijos visuomeniniai transliuotojai yra perkančiosios organizacijos. Pagal Direktyvos 92/50 1 straipsnį perkančiosios organizacijos, *inter alia*, yra viešosios teisės reglamentuojamos įstaigos, kurių veiklą „daugiausia finansuoja valstybė“. Teisingumo Teismas nusprendė, kad „finansavimas daugiausia iš valstybės lėšų“ yra tuomet, kai visuomeninių transliuotojų, kaip antai aptariami pagrindinėje byloje, veikla daugiausia finansuojama iš rinkliavos, kuria apmokestinami radijo ar televizijos imtuvų turėtojai ir kuri nustatyta, apskaičiuojama bei surenkama pasinaudojus viešosios valdžios įgaliojimais. Tuo atveju, kai minėti visuomeniniai transliuotojai yra finansuojami laikantis pirmiau minėtos tvarkos, „finansavimo iš valstybės lėšų“ sąlyga nereikalauja tiesioginės valstybės ar kitų valdžios institucijų įtakos visuomeniniams transliuotojams sudarant valymo paslaugų teikimo sutartis. Teisingumo Teismas patikslina, kad ši direktyva netaikoma tik su pačiu radijo ir televizijos transliuotojų veikimu susijusioms paslaugoms, pavyzdžiui, programoms įsigyti ir kurti, t. y. viešojo paslaugų pirkimo sutartims, išvardytoms šios direktyvos 1 straipsnyje. Priešingai, Bendrijos taisyklės be apribojimų taikomos viešojo paslaugų pirkimo sutartims, kurios nėra konkrečiai susijusios su viešąjį interesą užtikrinančia užduotimi.

³³ 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo (OL L 395, p. 33).

Prekių ženklai

Šioje srityje Teisingumo Teismas nagrinėjo ir reglamentą, įtvirtinantį Bendrijos prekių ženklą³⁴, ir direktyvą dėl nacionalinės teisės aktų derinimo³⁵.

Byloje *VRDT prieš Kaul* (2007 m. kovo 13 d. Sprendimas, [C-29/05 P](#), Rink. p. I-2213) priimtame sprendime buvo patikslintos sąlygos, kuriomis atsižvelgiama į naujus faktus ir įrodymus, pateiktus siekiant pagrįsti apeliaciją vykstant protesto procedūrai. Konkrečiau kalbant, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Vidaus rinkos derinimo tarnybos apeliacinė taryba naudojasi diskrecija sprendžiant, nepažeidžiant motyvavimo pareigos, ar priimant sprendimą, dėl kurio į ją buvo kreiptasi, reikia atsižvelgti į faktus ir įrodymus, kuriuos protestą dėl paraiškos įregistruoti prekių ženklą pareiškusi šalis pirmą kartą pateikia rašytiniame paaiškinime, siekdama pagrįsti apeliaciją taip, kad, viena vertus, ji neprivalo atsižvelgti į tokius faktus ir įrodymus ir, kita vertus, atsižvelgimo į šiuos faktus ir įrodymus ji negali atmesti savo iniciatyva. Todėl Reglamento Nr. 40/94 59 straipsnis, nustatantis apeliacijos pateikimo Apeliacinėje taryboje sąlygas, neturėtų būti aiškinamas kaip nustatantis apeliaciją pateikusiam asmeniui naują terminą pateikti jo protestą pagrindžiančius faktus ir įrodymus.

Byloje *Dyson* (2007 m. sausio 25 d. Sprendimas, [C-321/03](#), Rink. p. I-687) Teisingumo Teismui pateikus klausimą, kokie žymenys gali sudaryti prekių ženklą, jis nusprendė, kad paraiškos įregistruoti prekių ženklus, kuri susijusi su visomis įsivaizduojamomis permatomo dulkių surinkimo rezervuaro arba indo, kuris yra dulkių siurblio išorinio paviršiaus dalis, formomis, dalykas nėra „žymuo“ Direktyvos 89/104 2 straipsnio prasme ir dėl to šios nuostatos prasme jis negali būti prekių ženklas. Tokios paraiškos dalykas iš tiesų grindžiamas paprasta nagrinėjamos prekės savybe, taigi jis gali apimti labai daug įvairių aspektų ir todėl nėra apibrėžtas. Taigi atsižvelgiant į prekių ženklų teisei būdingą išimtinumą, prekių ženklo, susijusio su tokiu neapibrėžtu dalyku, savininkas gautų, priešingai nei siekiama direktyvos 2 straipsniu, nepagrįstą konkurencinę naudą, nes jis turėtų teisę užkirsti kelią konkurentų galimybei siūlyti dulkių siurblius, ant kurių išorinio paviršiaus būtų bet koks permatomas dulkių surinkimo indas, nesvarbu, kokia būtų jo forma.

Byloje *Adam Opel* (2007 m. sausio 25 d. Sprendimas, [C-48/05](#), Rink. p. I-1017) Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Pirmosios direktyvos 89/104/EEB 5 straipsnio 1 dalį įregistruotas prekių ženklas suteikia savininkui išimtinės teises uždrausti trečiosioms šalims be jo sutikimo vartoti prekybos veikloje bet kokį žymenį, tapatų prekių ženklui, kuriuo žymimos prekės ar paslaugos yra tapačios toms prekėms ar paslaugoms, kurioms prekių ženklas yra įregistruotas. Ši teisė prekių ženklo savininkui suteikia galimybę apginti savo specifinius interesus, t. y. užtikrinti, kad prekių ženklas galėtų atlikti savo funkcijas, pirmiausia garantuoti vartotojams prekės kilmę. Todėl trečiojo asmens be prekių ženklo, šiuo atveju *Opel*, savininko leidimo atliekamas šios markės automobilių maketų ženklinimas prekių ženklui tapačiu žymeniu, siekiant tiksliai atgaminti šiuos automobilius, ir šių maketų

³⁴ 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo (OL L 11, 1994, p. 1).

³⁵ 1988 m. gruodžio 21 d. Pirmoji Tarybos direktyva 89/104/EEB valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (OL L 40, 1989, p. 1).

tiekimas rinkai gali būti uždraustas tik jeigu šiuo vartojimu padaroma arba galėtų būti padaryta žala žaislams įregistruoto prekių ženklo funkcijoms. Kalbant apie pasekmes, kylančias dėl to, kad *Opel* emblema yra įregistruota ir automobiliams, ir kad tai yra Vokietijoje gerą vardą turintis prekių ženklas šios rūšies prekėms, Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad prekių ženklo savininkas gali uždrausti jo naudojimą, jei dėl šio naudojimo be tinkamos priežasties nesąžiningai pasinaudojama automobiliams įregistruoto prekių ženklo skiriamuoju požymiu ar jo geru vardu arba jiems pakenkiama.

Vadovaujantis tais pačiais argumentais buvo priimtas sprendimas byloje *Céline* (2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas, [C-17/06](#)), susijusioje su ankstesniam prekių ženklui tapataus firmos vardo, komercinio pavadinimo ar iškabos panaudojimu prekiaujant prekėmis, tapačiomis prekėms, kurioms įregistruotas šis prekių ženklas. Teisingumo Teismas pridūrė, kad pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a punktą prekių ženklas nesuteikia jo savininkui teisės uždrausti trečiajai šaliai prekybos veikloje naudoti savo vardą ar adresą su sąlyga, kad toks naudojimas neprieštarauja sąžiningai praktikai pramoninėje ir komercinėje veikloje.

Byloje *Häupl* (2007 m. birželio 14 d. Sprendimas, [C-246/05](#)) Teisingumo Teismo buvo prašoma išaiškinti Pirmosios direktyvos 89/104 10 straipsnio 1 dalį ir 12 straipsnio 1 dalį. Jam buvo pateiktas klausimas, kada prekių ženklo registracijos procedūra turėtų būti laikoma baigta, t. y. nuo kada prasideda naudojimo laikotarpis. Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši direktyva neapibrėžia vienareikšmiškai šio apsaugos laikotarpio pradžios, nes pagal jos formuluotę šį terminą leidžiama pritaikyti prie nacionalinių procedūrų ypatumų. Todėl „registracijos procedūros pabaigos data“ direktyvos 10 straipsnio 1 dalies prasme turi būti nustatoma kiekvienoje valstybėje narėje pagal šioje valstybėje galiojančias procedūrines normas prekių ženklo registracijos srityje. Konkrečiau kalbant, ši nuostata apibrėžia penkerių metų laikotarpio, per kurį prekių ženklas turi būti pradėtas naudoti iš tikrųjų, nebent būtų nurodytos tinkamos priežastys, pradžia. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal direktyvos 12 straipsnio 1 dalį „tinkamos priežastys nenaudoti“ prekių ženklo yra tiesiogiai su juo susijusios kliūtys, dėl kurių jo naudojimas tampa neįmanomas arba nepriimtinas ir kurios nepriklauso nuo minėto prekių ženklo savininko valios. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kiekvienu atveju turi įvertinti reikšmingas pagrindinės bylos faktines aplinkybes ir nuspręsti, ar dėl to naudojimas šiuo prekių ženklu tapo nepriimtinu.

Ekonominė ir pinigų politika

Byloje *Estager* (2007 m. sausio 18 d. Sprendimas, [C-359/05](#), Rink. p. I-581) Teisingumo Teismas nusprendė, kad Reglamentai Nr. 1103/97 ir 974/98 dėl euro įvedimo³⁶ draudžia nacionalinės teisės aktus, kuriais, vykdant perskaičiavimo į eurus operaciją, padidinamas mokesčio dydis, nebent toks padidėjimas atitinka teisinio saugumo ir skaidrumo reikalavimus ir taip leidžia apsaugoti ūkio subjektų pasitikėjimą euro įvedimu. Tai reiškia, kad nagrinėjami nacionalinės teisės aktai turi leisti aiškiai atskirti valstybės narės valdžios

³⁶ 1997 m. birželio 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1103/97 dėl tam tikrų nuostatų, susijusių su euro įvedimu (OL L 162, p. 1). 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo (OL L 139, p. 1).

institucijų sprendimą padidinti mokesčio dydį ir šio dydžio perskaičiavimo į eurus operaciją.

Socialinė politika

Tarp Teisingumo Teismo priimtų sprendimų socialinės politikos srityje reikia paminėti tam tikras bylas, kuriose buvo nagrinėjamas vienodo požiūrio principas ir darbuotojo teisės bei jų apsauga.

Kalbant apie Bendrijos teisės normas, reglamentuojančias vienodą požiūrį į darbuotojus vyrus ir moteris įdarbinimo ir darbo sąlygų srityje, Teisingumo Teismas pirmiausia patikslino nėščių darbuotojų teisinį statusą, nagrinėdamas jam pateiktus prejudicinius klausimus dėl Direktyvų 76/207/EEB³⁷ ir 92/85/EEB³⁸ išaiškinimo. Teisingumo Teismas Sprendime *Kiiski* (2007 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas, C-116/06) nurodė, kad šios Bendrijos nuostatos draudžia vaiko priežiūros atostogas reglamentuojančius nacionalinės teisės aktus, kuriuose neatsižvelgiama į suinteresuotajai darbuotojai nėštumo sukeltus pokyčius bent 14 savaičių laikotarpiu iki ir po gimdymo, ir dėl to atmetamas jai naudojantis motinystės atostogomis pateiktas prašymas pakeisti jos vaiko priežiūros atostogų laikotarpį ir ji netenka su šiomis atostogomis susijusių teisių. Sprendime *Paquay* (2007 m. spalio 11 d. Sprendimas, C-460/06) Teisingumo Teismas, be to, patikslino, kad Direktyva 92/85/EEB draudžia ne tik per 10 straipsnio 1 dalyje numatytą apsaugos laikotarpį pranešti apie sprendimą atleisti iš darbo dėl nėštumo ir (arba) vaiko gimimo, bet ir nepasibaigus šiam laikotarpiui imtis parengiamųjų priemonių tokiam sprendimui priimti. Nustatęs, kad toks sprendimas atleisti iš darbo pažeidžia Direktyvos 76/207/EEB 2 straipsnio 1 dalį ir 5 straipsnio 1 dalį, nesvarbu, kada apie šį sprendimą pranešta, ir net jei pranešta pasibaigus Direktyvos 92/85/EEB 10 straipsnyje numatytam apsaugos laikotarpiui, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad valstybės narės pasirinkta priemonė pagal Direktyvos 76/207/EEB 6 straipsnį už šių Bendrijos nuostatų pažeidimą turi bent jau prilygti tai, kuri nacionalinėje teisėje numatyta įgyvendinant Direktyvos 92/85/EEB 10 ir 12 straipsnius.

Teisingumo Teismas taip pat papildė savo praktiką, susijusią su vienodo požiūrio į moteris ir vyrus įgyvendinimu pensijų srityje. Dėl Bendrijos pensijų, Teisingumo Teismas nusprendė, kad skirtingų veiksmų, atsižvelgiant į lytį, naudojimas apskaičiuojant papildomo pensijų draudimo stažo pridėjimą pareigūno teisių į pensiją, įgytų dirbant prieš pradedant tarnybą Bendrijose, pervedimo į Bendrijos pensijų sistemą atveju yra diskriminacija dėl lyties, objektyviai nepateisinama būtinybe užtikrinti tinkamą pensijų sistemos finansų valdymą (2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *Lindorfer prieš Tarybą*, C-227/04 P). Kalbant apie vienodą požiūrį į vyrus ir moteris socialinės apsaugos srityje, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyva 79/7/EEB³⁹ nedraudžia priimti nacionalinės

³⁷ 1976 m. vasario 9 d. Tarybos direktyva dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įsidarbinimo, profesinio mokymo, pareigų paaugstinimo ir darbo sąlygų atžvilgiu (OL L 39, 1976, p. 40).

³⁸ 1992 m. spalio 19 d. Tarybos direktyva 92/85/EEB dėl priemonių, skirtų skatinti, kad būtų užtikrinta geresnė nėščių ir neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų sauga ir sveikata, nustatymo (OL L 348, 1992, p. 1).

³⁹ 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje (OL L 6, 1979, p. 24).

teisės aktų, kuriais siekiama konkrečios iš pradžių diskriminuojamos lyties asmenims per visą naudojimosi pensija laikotarpį taikyti pensijų sistemą, taikomą kitos lyties asmenims sumokant ištaisymo įmoką, kurią sudaro skirtumas tarp iš pradžių diskriminuotų asmenų įmokų, sumokėtų jų diskriminacijos laikotarpiu, ir tuo pačiu metu sumokėtų didesnių kitų asmenų įmokų kartu su pinigų nuvertėjimą kompensuojančiomis palūkanomis. Vis dėlto šis ištaisymo įmokos mokėjimas negali būti didinamas kitomis palūkanomis nei tos, kuriomis siekiama kompensuoti pinigų nuvertėjimą. Be to, negalima reikalauti, kad šis mokėjimas būtų vienkartinis, jei dėl šios sąlygos nurodytas ištaisyimas tampa praktiškai neįmanomas ar pernelyg sudėtingas (2007 m. birželio 21 d. Sprendimas *Jonkman*, C-231/06–233). Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad jei dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą jis priima sprendimą, iš kurio išplaukia nacionalinės teisės akto nuostatos nesuderinamumas su Bendrijos teise, nacionalinės valdžios institucijos privalo imtis tinkamų priemonių, kad būtų užtikrintas Bendrijos teisės laikymasis, būtent pasirūpindamos, jog nacionalinė teisė būtų kuo skubiau suderinta su Bendrijos teise ir kad teisės subjektai galėtų pasinaudoti visomis iš jos kylančiomis teisėmis. Nustačius Bendrijos teisei prieštaraujančią diskriminaciją iki vienodą požiūrį atkuriančios priemonės priėmimo, nacionalinis teismas neturi taikyti jokios diskriminacinės nacionalinės nuostatos, neprašydamas ar nelaukdamas, kad įstatymų leidėjas ją pirmiau panaikintų, ir taikyti nepalankioje padėtyje esančios grupės nariams tą pačią tvarką, kuri taikoma kitos grupės asmenims.

Beje, vienodo požiūrio į darbuotojus vyrus ir moteris principas darbo užmokesčio srityje buvo nagrinėtas priimant sprendimą (2007 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *Voß*, C-300/06), kuriame EB 141 straipsnis buvo išaiškintas kaip draudžiantis nacionalinės teisės aktus dėl valstybės tarnautojų darbo užmokesčio, pagal kuriuos tiek visą, tiek ne visą darbo dieną dirbančių valstybės tarnautojų viršvalandžiai apibrėžiami kaip darbo laikas, viršijantis individualiuose darbo grafikuose nustatytas darbo valandas, už kurį apmokama taikant mažesnę tarifą nei taikomas už individualiame darbo grafike nustatytas valandas, ir dėl to viršijus individualiame darbo grafike nustatytą darbo laiką, bet neviršijus visą darbo dieną dirbančio asmens nustatyto valandų skaičiaus, ne visą darbo dieną dirbantys valstybės tarnautojai gauna mažesnę darbo užmokesį nei visą darbo dieną dirbantys valstybės tarnautojai, nes tarp visų darbuotojų, kuriems taikomi minėti teisės aktai, moterų nuosimtis yra daug didesnis nei vyrų, ir toks nevienodas požiūris nepateisinamas objektyviais, nieko bendra su diskriminacija dėl lyties neturinčiais kriterijais.

Vienodas požiūris įdarbinimo ir darbo srityje, šiuo atveju – draudimo diskriminuoti dėl amžiaus atžvilgiu, buvo aptartas sprendime *Palacios de la Villa* (2007 m. spalio 16 d. Sprendimas, C-411/05), kuriame nagrinėtas Ispanijos teisės aktų, pagal kuriuos pripažįstamos galiojančiomis kolektyvinių sutarčių sąlygos dėl privalomo išėjimo į pensiją, įtvirtinančios automatinį darbo santykių nutraukimą, kai darbuotojas sulaukia šiuose teisės aktuose nustatyto, suteikiančio teisę į senatvės pensiją 65 metų amžiaus ir jis įvykdo kitus teisei į įmokomis grindžiamą senatvės pensiją įgyti nustatytus kriterijus, suderinamumas su Direktyva 2000/78/EB⁴⁰. Teisingumo Teismas nusprendė, kad šioje direktyvoje įtvirtintas diskriminacijos dėl amžiaus draudimas turi būti aiškinamas kaip leidžiantis tokius nacionalinės teisės aktus, jeigu juos objektyviai ir tinkamai pateisina

⁴⁰ 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, p. 16).

teisėtas su darbo rinkos reguliavimu susijęs tikslas ir jei siekiant įgyvendinti šį bendrojo intereso tikslą buvo imtasi tinkamų ir būtinų priemonių. Nusprendęs, kad bendrojo intereso tikslas reguliuoti nacionalinę darbo rinką, ypač siekiant panaikinti nedarbą ir paskatinti užimtumą, iš esmės pagal nacionalinę teisę turi būti pripažįstamas objektyviai ir tinkamai pateisinančiu valstybių narių įtvirtintą skirtingą požiūrį dėl amžiaus, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad priimta priemonė yra tinkama ir būtina atsižvelgiant į aplinkybę, jog suinteresuotieji asmenys turi teisę gauti senatvės pensiją, o socialiniams partneriams paliekama galimybė, sudarant kolektyvines sutartis, kurių sąlygos gali būti labai lanksčios, taikyti privalomo išėjimo į pensiją sistemą.

Galiausiai Ispanijos teismo pateiktas prejudicinis klausimas dėl priedų už darbo stažą suteikimo Teisingumo Teismui leido pripažinti, kad Bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis⁴¹, kurio reikalavimai, kaip ir Direktyvos 1999/70/EB⁴², kurios priede pateikiamas šis susitarimas, reikalavimai taikomi terminuotoms darbo sutartims, sudarytoms su viešojo sektoriaus subjektais, 4 punkto 1 papunktyje minima „darbo sąlygų“ sąvoka galima pagrįsti reikalavimą skirti pagal terminuotą darbo sutartį dirbantiems darbuotojams priedą už darbo stažą, kuris pagal nacionalinę teisę skiriamas tik pagal neterminuotą darbo sutartį dirbantiems darbuotojams (2007 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas *Del Cerro Alonso*, [C-307/05](#)). Be to, kaip patikslino Teisingumo Teismas, ši nuostata draudžia, jog nevienodo požiūrio į pagal terminuotą ir neterminuotą darbo sutartį dirbančius darbuotojus taikymas būtų pateisintas vien tuo, kad jis numatytas valstybės narės įstatymo ar kito teisės akto nuostatoje ar personalo profesinių sąjungų bei atitinkamo darbdavio sudarytoje kolektyvinėje sutartyje.

Tam tikrų Bendrijos nuostatų dėl darbuotojų teisių ir jų apsaugos apimtį Teisingumo Teismas patikslino atsakydamas į pateiktus įvairius prejudicinius klausimus. Sprendime *Jouini ir kt.* (2007 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas, [C-458/05](#)) Teisingumo Teismas išaiškino įmonės perdavimo sąvoką teisinio perdavimo atveju Direktyvos 2001/23/EB⁴³ prasme ir pripažino, kad šis perdavimas susijęs su atveju, kai, pirma, dalis administracijos ir laikinai įdarbintų darbuotojų perduodama kitai laikinojo įdarbinimo įmonei vykdyti tą pačią veiklą tų pačių klientų naudai ir, antra, vien šių su perdavimu susijusių išteklių pakanka teikti nagrinėjamai ūkinei veiklai būdingas paslaugas, nesinaudojant kitais svarbiais gamybos ištekliais ar kitomis įmonės dalimis, o tai turi nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęsysis. Sprendime *Robins ir kt.* (2007 m. sausio 25 d. Sprendimas, [C-278/05](#), Rink. p. I-1053) buvo išaiškintos įvairios problemos, susijusios su darbuotojų apsauga darbdavio nemokumo atveju, kurias Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės teismas iškėlė pateiktame prašyme priimti prejudicinį sprendimą. Atsižvelgiant į tai, kad valstybėms

⁴¹ 1999 m. kovo 18 d. Bendrasis susitarimas dėl darbo pagal terminuotas sutartis (toliau – bendrasis susitarimas), esantis 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvos 1999/70/EB dėl Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (OL L 175, 1999, p. 43) priede.

⁴² 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 1999/70/EB dėl Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (OL L 175, 1999, p. 43).

⁴³ 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo (OL L 82, 2001, p. 16)

narėms šioje srityje pripažįstama didelė diskrecija, dėl Direktyvos 80/987/EEB⁴⁴ 8 straipsnio buvo nuspręsta, kad darbdaviui tapus nemokiam, kai nepakanka papildomų bendrovės arba kelių bendrovių pensijų sistemų lėšų, įgytų teisių į senatvės išmokas finansavimą nebūtinai turi užtikrinti pačios valstybės narės ir nebūtinai turi būti finansuojamos visos išmokos. Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad neteisingo tokios Bendrijos nuostatos perkėlimo atveju atitinkamos valstybės narės atsakomybės atsiradimas priklauso nuo pripažinimo, jog ši valstybė narė akivaizdžiai ir šiurkščiai nesilaikė diskrecijos ribų.

Aplinka

Byloje *Komisija prieš Suomiją* (2007 m. birželio 14 d. Sprendimas, [C-342/05](#)) Teisingumo Teismas turėjo išnagrinėti, ar, kaip teigia Komisija, leidusi vilkų medžioklę Suomijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvą 92/43/EEB⁴⁵ dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros. Iš tiesų pagal šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalį ir IV priedo a dalį vilkai priskiriami gyvūnų rūšiai, kuriai reikalinga griežta apsauga. Vis dėlto šios direktyvos 16 straipsnis numato šių draudimų išimtis. Pagal jį įgyvendinančias nacionalinės teisės nuostatas Suomijos institucijos kiekvienais metais išimtinė tvarka išduoda leidimus vilkų medžioklei. Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad pagal jo nusistovėjusią praktiką, net jeigu patys taikomi nacionalinės teisės aktai atitinka Bendrijos teisę, įsipareigojimai pagal EB 226 straipsnį gali būti neįvykdyti dėl jų pažeidžiančios administracinės praktikos, jei ši administracinė praktika pasižymi tam tikru pastovumu ir bendrumu. Toliau jis pripažino, jog dėl to, kad šios direktyvos 16 straipsnis numato išimtis, jį reikia aiškinti siaurai ir kad įrodinėjimo, jog yra įvykdytos reikalaujamos sąlygos, pareiga kiekvieno leidimo nukrypti atveju tenka sprendimą priimančiai valdžios institucijai. Tokiu atveju valstybės narės turi užtikrinti, kad visi saugomoms rūšims įtakos turintys veiksmai būtų leidžiami tik tiksliai ir tinkamai motyvuotais sprendimais, pagrįstais šiame straipsnyje numatytais motyvais, sąlygomis ir reikalavimais. Todėl gera minėtų populiacijų apsaugos būklė jų natūralaus paplitimo areale yra būtina ir išankstinė sąlyga leisti nukrypti nuo numatytų nuostatų. Vis dėlto tokie nukrypimai leidžiami tik išimtiniais atvejais, tinkamai nustačius, kad jie nepablogins prastos minėtų populiacijų apsaugos būklės arba netrukdydys atkurti geros būklės, t. y. šios direktyvos 16 straipsnyje numatytam tikslui pasiekti. Todėl negalima paneigti, kad šio tikslo atžvilgiu turi reikšmės riboto skaičiaus vilkų, net jei kai kurie jų gali padaryti didelę žalą, sumedžiojimas. Teisingumo Teismas pripažino, kad leisdamą prevencinę vilkų medžioklę ir nenustatydamą, kad tai padeda išvengti didelės žalos, valstybė narė neįvykdo įsipareigojimų pagal Direktyvą 92/43.

Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose

Bendradarbiavimo civilinėse bylose ir teisminiais klausimais srityje pirmiausia paminėtinas sprendimas, priimtas byloje *C* (2007 m. lapkričio 27 d. Sprendimas, [C-435/06](#)), kuriame pirmą kartą buvo aiškinamos Reglamento Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo

⁴⁴ 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyva 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo (OL L 283, p. 23).

⁴⁵ OL L 206, p. 7.

sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą Nr. 1347/2000⁴⁶, nuostatos. Teisingumo Teismas nusprendė, kad šis reglamentas taikomas vieninteliam sprendimui, kuriuo nurodoma nedelsiant paimti globon vaiką, esantį ne jo šeimos gyvenamojoje vietoje, ir jį įkurdinti priimančiojoje šeimoje, jeigu šis sprendimas buvo priimtas pagal vaikų apsaugą reglamentuojančias viešosios teisės normas. Tokiam sprendimui taikytinas reglamentas, nes jis susijęs su „tėvų pareigomis“ ir patenka į „civilinių bylų“ sąvoką, kurią reikia aiškinti savarankiškai ir kuri dėl to gali apimti net ir tas priemonės, kurias valstybės narės teisė priskiria viešosios teisės sričiai. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Šiaurės valstybėms bendradarbiaujant suderinti nacionalinės teisės aktai dėl administracinių sprendimų paimti globon ir įkurdinti asmenis pripažinimo ir vykdymo negali būti taikomi sprendimui paimti globon vaiką, kuriam taikomas Reglamentas Nr. 2201/2003. Iš tiesų pagal Reglamento Nr. 2201/2003 59 straipsnio 1 dalį jis pakeičia valstybių narių sudarytas konvencijas, susijusias su klausimais, kuriuos reglamentuoja šis reglamentas. Šiaurės valstybių bendradarbiavimas nenurodytas tarp šiame reglamente išsamiai išvardytų išimčių. Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad tokio aiškinimo nepaneigia Bendroji deklaracija dėl Šiaurės valstybių bendradarbiavimo, pridedama prie Akto dėl Austrijos Respublikos, Suomijos Respublikos ir Švedijos Karalystės stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų⁴⁷. Iš tiesų pagal šią deklaraciją Šiaurės valstybės, Sąjungos narės, įsipareigoja tęsti šį bendradarbiavimą, laikydamosi Bendrijos teisės. Todėl bendradarbiaujant turi būti laikomasi Bendrijos teisės principų.

Toliau paminėtina byla *Color Drack* (2007 m. gegužės 3 d. Sprendimas, [C-386/05](#)), kurioje Teisingumo Teismo buvo prašoma išaiškinti Reglamento Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 5 straipsnio 1 dalies b punktą. Pagal šią nuostatą atsakovui byla dėl sutartinės atsakomybės gali būti iškelta vietos, kurioje nagrinėjama prievolė buvo įvykdyta ar turėjo būti įvykdyta, teisme, patikslinus, kad jeigu nesusitariama kitaip, atitinkamos prievolės vykdymo vieta parduodant prekes yra valstybėje narėje, į kurią prekės buvo ar turėjo būti pristatytos pagal sutartį. Teisingumo Teismas patikslino, kad ši nuostata taikytina prekių pristatymo į kelias vietas toje pačioje valstybėje narėje atveju ir kad tokiu atveju jurisdikciją nagrinėti prekių pardavimo sutarties pagrindu pareikštus ieškinius turi pagrindinės pristatymo vietos, kurią reikia nustatyti remiantis ekonominiais kriterijais, teismas. Nesant pagrindinės pristatymo vietos nustatymą lemiančių veiksnių, ieškovas gali iškelti bylą atsakovui pasirinktos pristatymo vietos teisme.

⁴⁶ 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 1), su pakeitimais, padarytais 2004 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2116/2004 (OL L 367, p. 1).

⁴⁷ Bendroji deklaracija Nr. 28 dėl Šiaurės valstybių bendradarbiavimo, pridedama prie Akto dėl Austrijos Respublikos, Suomijos Respublikos ir Švedijos Karalystės stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL C 241, 1994, p. 21 ir OL L 1, 1995, p. 1).

Policijos ir teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose bei kova su terorizmu

2007 m. gegužės 3 d. Sprendime *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05) Teisingumo Teismas neaptiko jokios informacijos, galinčios daryti poveikį Pamatinio sprendimo 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos⁴⁸ galiojimui. Šiuo pamatiniu sprendimu nesiekama suderinti valstybių narių materialinės baudžiamosios teisės: jis numato valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų dėl teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose derinimą ir juo siekiama įtvirtinti supaprastintą nuteistųjų ar įtariamųjų asmenų perdavimo tarp teisminių institucijų vykdant baudžiamuosius nuosprendžius ar traukiant baudžiamojon atsakomybės sistemą. Jis buvo priimtas nepažeidžiant ES 34 straipsnio 2 dalies, kurioje bendrai išvardijamos ir apibrėžiamos įvairios teisinių priemonių, kurių galima imtis siekiant Europos Sąjungos VI antraštinės dalies tikslų, rūšys ir kurios negalima aiškinti kaip draudžiančios priimančiam pamatinį sprendimą derinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus kitose srityse nei numatytosios ES 34 straipsnio 1 dalies e punkte ir ypač Europos arešto orderio srityje. ES 34 straipsnio 2 dalis taip pat neįtvirtina šioje nuostatoje išvardytų priemonių hierarchijos. Net jei tiesa, kad Europos arešto orderio klausimai taip pat galėjo būti reglamentuojami konvencija, Taryba turi diskreciją teikti pirmenybę teisinei priemonei – pamatiniam sprendimui, jei įvykdytos tokio akto priėmimo sąlygos, kaip buvo šiuo atveju. Šios išvados nepaneigia aplinkybė, kad nuo 2004 m. sausio 1 d. pamatinis sprendimas pakeičia taikant tik valstybių narių tarpusavio santykiuose ekstradicijos srityje atitinkamas ankstesnių tarptautinių konvencijų nuostatas. Bet kuris kitas aiškinimas, nepagrįstas nei ES 34 straipsnio 2 dalimi, nei kita Europos Sąjungos sutarties nuostata, galėtų lemti tai, kad Tarybai suteikta teisė priimti pamatinius sprendimus srityse, kurias anksčiau reglamentavo tarptautinės konvencijos, netektų didžiosios dalies veiksmingumo. Beje, Pamatiniu sprendimu panaikintas tam tikrų nusikalstamų veikų atžvilgiu dvigubo baudžiamumo tikrinimo reikalavimas atitinka nusikaltimo ir bausmės teisėtumo principą, taip pat lygybės bei nediskriminavimo principus.

Byloje *Dell'Orto* (2007 m. birželio 28 d. Sprendimas, C-467/05) Teisingumo Teismas turėjo pateikti nuomonę dėl nukentėjusiojo sąvokos Pamatinio sprendimo 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose⁴⁹ prasme. Jis nusprendė, kad baudžiamajame procese ir konkrečiai apkaltinamojo nuosprendžio vykdymo procese šiame pamatiniame sprendime įtvirtinta nukentėjusiojo sąvoka neapima juridinių asmenų, tiesiogiai patyrusių žalą dėl veikimo ar neveikimo pažeidžiant valstybės narės baudžiamąjį įstatymą, nes teisės aktų leidėjas siekė nurodyti tik dėl baudžiamosios teisės pažeidimo žalą patyrusius fizinius asmenis. Teisingumo Teismo manymu, tokio aiškinimo negalima užginčyti remiantis tuo, kad jis nesuderinamas su Direktyvos 2004/80⁵⁰ dėl kompensacijos nusikaltimų aukoms, nuostatomis, nes net darant prielaidą, kad direktyvos, priimtose remiantis EB sutartimi, nuostatos gali daryti tam tikrą įtaką pamatinio sprendimo, grindžiamo Europos Sąjungos sutartimi, nuostatų aiškinimui ir kad nukentėjusiojo sąvoka šios direktyvos prasme gali būti aiškinama kaip apimanti juridinius asmenis, pamatinis

⁴⁸ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2002/584/TVR (OL L 190, 2002, p. 1).

⁴⁹ 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose (OL L 82, p. 1).

⁵⁰ 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/80/EB (OL L 261, p. 15).

sprendimas ir ši direktyva reglamentuoja skirtingus klausimus ir jie nėra taip susiję, jog lemtų vienodą nagrinėjamos sąvokos aiškinimą.

Teisingumo Teismas priėmė keletą sprendimų kovos su terorizmu srityje.

Byloje *PKK ir KNK prieš Tarybą* (2007 m. sausio 18 d. Sprendimas, [C-229/05 P](#), Rink. p. I-439) Teisingumo Teismas visų pirma pabrėžė reikalavimus, susijusius su asmenų teise į veiksmingą teisminę apsaugą, konkrečiai taikomus Reglamento Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir susivienijimams siekiant kovoti su terorizmu, atveju.

2002 m. įgyvendinant Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliuciją 1373 (2001) buvo nuspręsta Kurdistanio darbininkų partiją (PKK) įtraukti į teroristinių organizacijų sąrašą ir dėl to įšaldyti jos fondus. Pirmasis ieškovas, veikiantis PKK vardu, ir antrasis ieškovas, veikiantis Kurdistanio nacionalinio kongreso vardu (KNK), dėl šio sprendimo pareiškė ieškinį. Pirmosios instancijos teismas šį ieškinį atmetė kaip nepriimtina, todėl abu ieškovai Teisingumo Teisme pateikė apeliacinį skundą.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad kalbant apie minėtą reglamentą teisminės apsaugos veiksmingumas yra ypač svarbus, nes šiuo reglamentu numatytos ribojančios priemonės sukelia sunkių pasekmių. Dėl asmenų, grupių ir susivienijimų, kuriems taikomas šis reglamentas, įvardijimo kaip teroristų jiems ne tik sudaromos kliūtys finansiniams sandoriams ir finansinėms paslaugoms, bet ir pakenkiama jų reputacijai bei politinei veiklai.

Pagal Reglamento Nr. 2580/2001⁵¹ 2 straipsnio 3 dalį, skaitomą kartu su Bendrosios pozicijos 2001/931⁵² 1 straipsnio 4–6 dalimis, asmuo, grupė ar susivienijimas gali būti įtraukiami į asmenų, grupių ar susivienijimų, kuriems taikomas šis reglamentas, sąrašą tik pateikus tam tikrų įrodymų ir tiksliai identifikavus nurodytus asmenis, grupes ar susivienijimus. Be to, patikslinama, kad asmens, grupės ar susivienijimo vardas ir pavardė ar pavadinimas gali būti paliekami šiame sąrašą tik su sąlyga, kad Taryba reguliariai peržiūri jų padėtį. Teismui turi būti suteikta proga kontroliuoti šiuos klausimus.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad jei Bendrijos teisės aktų leidėjas nusprendžia, jog susivienijimo egzistavimas yra pakankamai nustatytas, kad būtų taikomos Reglamente Nr. 2580/2001 numatytos ribojančios priemonės, nuoseklumo ir teisingumo principai reikalauja pripažinti, jog šis susivienijimas yra pakankamai egzistuojantis ir šiai priemonei užginčyti. Bet kokia kita išvada reikštų, kad tam tikra organizacija gali būti įtraukiama į teroristinių organizacijų sąrašą be galimybės pareikšti ieškinį dėl šio įtraukimo.

Todėl Teisingumo Teismas panaikino Pirmosios instancijos teismo nutartį tiek, kiek ja atmestas ieškovo, veikiančio PKK vardu, pareikštas ieškiny.

⁵¹ 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir susivienijimams siekiant kovoti su terorizmu (OL L 344, p. 70).

⁵² 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos bendroji pozicija 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu (OL L 344, p. 93).

Bylose *Gestoras Pro Amnistía ir kt. prieš Tarybą* bei *Segi ir kt. prieš Tarybą* (2007 m. vasario 27 d. Sprendimas, [C-354/04 P](#), Rink. p. I-1579, ir [C-355/04 P](#), Rink. p. I-1657) Teisingumo Teismas atmetė dviejų organizacijų pateiktą apeliacinį skundą dėl žalos, atsiradusios jas įrašius į prie Tarybos bendrosios pozicijos⁵³ pridėtą su teroro aktais susijusių asmenų, grupių ar susivienijimų sąrašą, atlyginimo.

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Europos Sąjungos VI antraštinę dalį „Policijos ir teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose“ Bendrijos teisės aktų leidėjas jam nesuteikė kompetencijos nagrinėti ieškinius dėl žalos atlyginimo.

Vis dėlto, kaip toliau tęsė Teisingumo Teismas, iš ieškovų, norinčių užginčyti Bendrosios pozicijos teisėtumą, neatimama teisminė apsauga. Iš tiesų Sutartyje numačius nacionaliniams teismams galimybę pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą ne dėl Bendrosios pozicijos, o tik dėl sprendimų ar pamatinio sprendimo, aktais, dėl kurių galima pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, pripažįstamos visos Tarybos priimtose nuostatos, kuriomis siekiama sukurti teises pasekmes tretiesiems asmenims. Kadangi prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra siekiama užtikrinti teisės laikymąsi aiškinant ir taikant Sutartį, galimybė su prejudiciniu klausimu kreiptis į Teisingumo Teismą turi būti suteikta dėl visų bet kokio pobūdžio ar formos Tarybos priimtų nuostatų, kuriomis siekiama sukurti teises pasekmes tretiesiems asmenims.

Todėl jei nacionaliniam teismui, nagrinėjančiam bylą, kurioje netiesiogiai kyla Europos Sąjungos VI antraštinės dalies pagrindu priimtose Bendrosios pozicijos galiojimo ar aiškinimo klausimas, kiltų rimtų abejonių dėl to, ar šia Bendrąja pozicija realiai siekiama sukurti teises pasekmes tretiesiems asmenims, jis gali prašyti, kad Teisingumo Teismas spręstų priimdamas prejudicinį sprendimą. Taigi tokiu atveju Teisingumo Teismas prirėkęs turėtų konstatuoti, kad Bendrąja pozicija siekiama sukurti teises pasekmes tretiesiems asmenims, atkurti jos tikrąją kvalifikaciją ir priimti prejudicinį sprendimą.

Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad nacionaliniai teismai turi aiškinti ir taikyti vidaus procedūros normas, reglamentuojančias teisę pareikšti ieškinį, taip, kad fiziniai ir juridiniai asmenys galėtų užginčyti bet kurio sprendimo ar bet kurios kitos nacionalinės priemonės, susijusios su Europos Sąjungos akto rengimu arba taikymu jiems, teisėtumą ir prirėkęs prašyti atlyginti patirtą žalą.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad iš ieškovų nebuvo atimta veiksminga teisminė apsauga ir kad Pirmosios instancijos teismo priimtose nutartys nepažeidė jų teisės į tokią apsaugą.

Byloje *Möllendorf ir Möllendorf-Niehuus* (2007 m. spalio 11 d. Sprendimas, [C-117/06](#)) Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė, kad negalima vykdyti nekilnojamojo turto pardavimo sutarties, jeigu remiantis Bendrijos teise per tą laikotarpį buvo įšaldyti pirkėjo finansiniai ištekliai.

⁵³ 2002 m. gegužės 2 d. Tarybos bendroji pozicija 2002/340/BUSP, įgyvendinanti Bendrąją poziciją 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu (OL L 116, p. 75).

Nagrinėdamas ieškinį dėl Nekilnojamojo turto registro tarnybos (*Grundbuchamt*) sprendimo galutinai atsisakyti įregistruoti perleistą nuosavybę, o tai yra privaloma sąlyga siekiant tapti nekilnojamojo turto savininku pagal Vokietijos teisę, Vokietijos teismas pateikė Teisingumo Teismui klausimą, ar Reglamento Nr. 881/2002, nustatančio tam tikras specialias ribojančias priemones, taikomas tam tikriems asmenims ir subjektams, susijusiems su Usama bin Ladenu, *Al-Qaida* tinklu ir Talibanu⁵⁴, nuostatos draudžia įregistruoti nuosavybės perleidimą pirkėjui, kuris, jau sudarius pirkimo-pardavimo sutartį, buvo įrašytas į asmenų, susijusių su Usama bin Ladenu, *Al-Qaida* tinklu ir Talibanu, sąrašą.

Teisingumo Teismas, pripažinęs, kad Reglamento Nr. 881/2002 2 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad tokiu atveju, kai ir nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutartis, ir susitarimas dėl nuosavybės teisės į šį turtą perleidimo buvo sudaryti prieš įrašant įgijėją į šio reglamento I priede esantį sąrašą, ir pardavimo kaina taip pat buvo sumokėta iki šios datos, ši nuostata draudžia po šios datos, vykdant minėtą sutartį, galutinai įregistruoti nuosavybės teisės perleidimą nekilnojamojo turto registre, atsakė teigiamai.

Iš tiesų Teisingumo Teismas pripažino, kad ši nuostata, viena vertus, taikoma bet kokiam ekonominių išteklių suteikimui, taigi ir aktui, išplaukiančiam iš vykdomos abipusės pareigas nustatančios sutarties, sudarytos susitarus dėl ekonominio atlygio. Kita vertus, šio reglamento 9 straipsnis turi būti suprantamas taip, kad jo nustatytos priemonės, tarp kurių yra ir ekonominių išteklių įšaldymas, taip pat draudžia atlikti veiksmus vykdant iki šio reglamento įsigaliojimo sudarytas sutartis.

⁵⁴ 2002 m. gegužės 27 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 881/2002, nustatantis tam tikras specialias ribojančias priemones, taikomas tam tikriems asmenims ir subjektams, susijusiems su Usama bin Ladenu, *Al-Qaida* tinklu ir Talibanu, ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 467/2001, uždraudžiantį tam tikrų prekių ir paslaugų eksportą į Afganistaną, sustiprinantį skrydžių uždraudimą ir pratęsiantį Afganistano Talibano lėšų ir kitų finansinių išteklių įšaldymą (OL L 139, p. 9), iš dalies pakeistas 2003 m. kovo 27 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 561/2003 (OL L 82, p. 1).

